

T.C.

**ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI**

**BEKLENEN VE BEKLENMEYEN GEBELİK SONUCU DOĞAN
KİŞİLERİN MİZAÇ VE BAĞLANMA AÇISINDAN İNCELENMESİ**

TAYYİBE GÖKÇE

DANIŞMAN: Prof. Dr. Sermin KESEBİR

İstanbul - 2018

T.C.

**ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI**

**BEKLENEN VE BEKLENMEYEN GEBELİK SONUCU DOĞAN
KİŞİLERİN MİZAÇ VE BAĞLANMA AÇISINDAN İNCELENMESİ**

**TAYYİBE GÖKÇE
144102099
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

DANIŞMAN: Prof. Dr. Sermin KESEBİR

İstanbul - 2018

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ SINAV TUTANAĞI

GENEL BİLGİLER

Öğrenci No	: 144102099
Öğrenci Adı Soyadı	: Tayyibe Gökçe
Anabilim Dalı	: Klinik Psikoloji
Tez Danışmanı	: Prof. Dr. Sermin Kesebir
Tezin Başlığı	: Beklenen ve Beklenmeyen Gebelik Sonucu Doğan Kişilerin Mizaç ve Bağlanma Açısından İncelenmesi

TEZ SAVUNMA SINAVI TUTANAĞI

Toplantı Tarihi	: 18 / 05 / 2018	Saati	: 14:30
Öğrenci Savunmaya	: ☒ GELDI		
Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca tez bilimsel olarak incelenmiş, adayın tez çalışmasını sunmasının ardından, adaya tez çalışması ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Yapılan değerlendirmeler sonunda adayın tez çalışmasıyla ilgili aşağıdaki kararı,			
☒ OY BIRLIGI ☐ OY ÇOKLUGU			
☒ Yapılan savunma sınavında adayın başarılı bulunması sonucunda tez KABUL edilmiştir.			
☐ Yapılan savunma sınavı sonucunda tezin DÜZELTİLMESİ için ay EK SÜRE verilmesinin Enstitü Müdürlüğüne önerilmesi kararı alınmıştır. (en fazla 3 ay)			
☐ Yapılan savunma sınavının sonucunda tezin REDDEDİLMESİ kararı alınmıştır.			
Savunmada Tezin Başlığı	: ☒ Değişmedi. ☐ Değişti.		
Tezin Yeni Başlığı	:		
Öğrenci Savunmaya	: ☐ GELMEDI		
Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca yukarıda belirtilen tarih ve saatte Tez Savunma Jürisi toplanmış ancak ilgili öğrenci savunma sınavına gelmemiştir. Adayın tez çalışmasını Jüri önünde sunmadığı için yapılan değerlendirmeler sonunda adayın tez çalışmasıyla ilgili aşağıdaki kararı,			
☐ OY BIRLIGI ile REDDEDİLMİŞTİR.			

ile almıştır.

Tez Sınavı Jürisi	Unvanı, Adı Soyadı	İmza
Danışman Üye	Prof. Dr. Sermin Kesebir	
Üye	Dr. Öğretim Üyesi Dilek Meltem Taşdemir Erinç	
Üye	Dr. Öğretim Üyesi Tuğba Arzu Özal İldeniz	

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Beklenen ve Beklenmeyen Gebelik Sonucu Doğan Kişilerin Mizaç ve Bağlanma Açısından İncelenmesi” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

23/05/2018

Tayyibe GÖKÇE

T. Gökçe

ÖNSÖZ

Araştırmam boyunca bana her ihtiyacım olduğunda bilgi ve birikimiyle destek olan sayın hocam Prof. Dr. Sermin KESEBİR'e;

Lisans ve Yüksek Lisans eğitimim boyunca bana bilgi ve birikimleri ile ufuk açan tüm hocalarıma;

Tüm araştırmam boyunca bir an olsun maddi ve manevi desteklerini benden esirgemeyen tüm aileme;

Olduğum insan olmamdaki tüm katkılarından dolayı anne ve babama;

Varlıkları ile tüm adımlarımda yanımda olacaklarını bildiğim tüm kardeşlerime ama özellikle attığım en saçma adımda bile arkamda olacağına emin olduğum kardeşim Rüveyda GÖKÇE'ye;

Hayatın acı yönleriyle de karşılaştığım bu süreçte kaybını yaşadığım sevdiklerime;

Araştırmam boyunca herhangi bir konuda desteğe ihtiyaç duyduğumda yanımda olan tüm dostlara;

Araştırmamın katılımcıları olan sevgili Üsküdar Üniversitesi öğrencilerine;

Bu süreçte en bunaldığım, en zorlandığım, manen yorulduğum anlarda yanımda varlıklarını hissettiğim herkese sevgi, saygı ve kocaman bir minnetle...

(GÖKÇE, Tayyibe, Yüksek Lisans, İstanbul, 2018)

BEKLENEN VE BEKLENMEYEN GEBELİK SONUCU DOĞAN KİŞİLERİN MIZAÇ VE BAĞLANMA AÇISINDAN İNCELENMESİ

ÖZET

Bu çalışmada, beklenen ve beklenmeyen gebelik sonucu doğan bireylerin mizaç ve bağlanma durumları arasında bir fark olup olmadığının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya TC. Üsküdar Üniversitesi lisans ve yüksek lisans öğrencilerinden, yaşları 16-38 arası değişen 81 kadın ve 24 erkek olmak üzere 105 kişi katılmıştır. Araştırmanın verileri araştırmacı tarafından hazırlanan Demografik Bilgi Formu ve Anne Gebelik Oluşum Şekli Ölçeği ile TEMPS-A Mizaç Ölçeği ve Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği (EBBÖ) ile toplanmıştır. Sonuçlar SPSS 20.00 programı ile analize tabi tutulmuştur. Gebelik oluşum şekline göre mizaç ve bağlanma alt boyut ortalamaları arasındaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı araştırılmış, buna göre bütün değişkenlere bakıldığında ortalamalar arasındaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı sonucuna varılmıştır. Diğer bir deyişle benzer dağılım gösterdikleri gözlenmiştir. Aynı zamanda kardeş sayısı ve kaçınıcı çocuk olduğu durumları ile mizaç ve bağlanma alt boyutları karşılaştırılmıştır. Buna göre kaçınıcı çocuk olduğu ile siklotimik mizaç arasında anlamlı düzeyde, zayıf, ters yönlü ve doğrusal bir ilişki bulunduğu sonucuna varılmıştır. Bireylerin kaçınıcı çocuk olduğu durumları arttıkça, siklotimik mizaç puanının azaldığı görülmüştür. Diğer karşılaştırmalar incelendiğinde anlamlı ve doğrusal bir ilişki bulunamadığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Gebelik oluşum şekli, mizaç, bağlanma, kardeş sayısı, doğum sırası.

(GÖKÇE, Tayyibe, Master Degree, İstanbul, 2018)

**EXAMINATION OF PEOPLE BORN AS THE RESULT OF
EXPECTED AND UNEXPECTED PREGNANCY IN TERMS OF
TEMPERAMENT AND ATTACHMENT**

ABSTRACT

In this study, it is aimed to analyze whether there is a difference in temperament and attachment feelings in people who are born as the result of expected and unexpected pregnancies. 105 people consisting of 81 females and 24 males between the ages 16-38 who are undergraduate and graduate students in T.R. Üsküdar University are participated in the study. Data of the study are calculated using Demographic Information Form and Mother's Pregnancy Form Scale prepared by the researcher, also TEMPS-A Natural Tendencies Scale and Adult Attachment Style Scale (EBBÖ). The results are analyzed by SPSS 20.00 program. It is studied whether the difference in sub-dimensional averages of natural tendency and attachment depending on the starting way of pregnancy is statistically significant, and after studying all variances, it is concluded that differences between averages are not significant statistically. In another words, it is seen that they show similar distributions. Number of siblings and place on the birth order are compared in terms of temperament and attachment sub-dimensions. Accordingly, it is found out that there is a weak, reverse and linear relation in significant level between place in sibling order and cyclothymic natural tendency. It is seen that as the place of people in sibling order changes, cyclothymic temperament point goes down. After studying other comparisons, it is seen that there is no significant and linear relation.

Keywords: Pregnancy starting way, temperament, attachment, sibling number, birth order.

TABLolar LİSTESİ

	<u>Sayfa Sayısı</u>
Tablo 1. Yaş, Kardeş Sayısı ve Kaçınıcı Çocuk olduğu durumuna ait özet istatistikler.....	24
Tablo 2. Cinsiyet, Eğitim Durumu ve Gebelik Oluşum Şekline ait özet istatistikler.....	24
Tablo 3. Gebelik Oluşum Şekline Göre Mizaç Alt Boyut Ortalamaları.....	25
Tablo 4. Gebelik Oluşum Şekline Göre Bağlanma Alt Boyut Ortalamaları.....	25
Tablo 5. Kardeş Sayısı ve Kaçınıcı Çocuk Olduğu Durumuna Göre Mizaç Alt Boyut Puanları.....	26
Tablo 6. Kardeş Sayısı ve Kaçınıcı Çocuk Olduğu Durumuna Göre Bağlanma Alt Boyut Puanları.....	26
Tablo 7. Cinsiyet Bakımından Mizaç ve Bağlanma Alt Boyut Ortalamaları.....	27

İÇİNDEKİLER

Yemin Metni.....	ii
Önsöz.....	iii
Özet.....	iv
Abstract.....	v
Tablolar Listesi.....	vi
İçindekiler.....	vii
I. Bölüm.....	1
1.1. Giriş.....	1
1.1.1. Araştırmanın Amacı.....	3
1.1.2. Araştırmanın Önemi.....	3
1.1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	4
1.1.4. Araştırmanın Hipotezleri.....	4
II. Bölüm.....	5
2.1. Kaynak Taraması.....	5
2.1.1. Mizaç.....	5
2.1.2. Bağlanma.....	7
2.1.3. Gebelik Oluşum Şekli İle İlgili Yapılan Araştırmalar.....	13
III. Bölüm.....	21
3.1. Yöntem.....	21
3.1.1. Katılımcılar.....	21
3.1.2. Veri Toplama Araçları.....	21
3.1.2.1. Demografik Bilgi Formu ve Anne Gebelik Oluşum Şekli Ölçeği.....	21
3.1.2.2. TEMPS-A (Temperament Evaluation of Memphis, Pisa, Paris and San Diego Autoquestionnaire) Mizaç Ölçeği.....	21
3.1.2.3. Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği (EBBÖ).....	22
3.1.3. Veri Analizi.....	23
IV. Bölüm.....	24

4.1. Bulgular.....	24
V. Bölüm.....	28
5.1. Tartışma.....	28
5.2. Sonuç.....	38
Kaynakça.....	40
Ekler.....	45
Özgeçmiş.....	51

I. BÖLÜM

1.1. GİRİŞ

Gebelik doğurgan çağında olan her kadının yaşayabileceği, yaklaşık 267 günlük bir sürede herhangi bir rahatsızlık veya komplikasyon olmadan, canlı bir fetüsün doğumuyla sonuçlanan fizyolojik bir olaydır (akt. Kanbur, 2010).

Gebelik kadın yaşamında önemli biyolojik ve psikososyal değişimlerin olduğu bir dönemdir ve kişinin gebeliğe dair algısı, kendisi, fetüs ve doğuma ilişkin davranışlarını etkileyen en önemli unsurlardan biridir. Annenin ruh sağlığının iyi olması fetüs sağlığı için de önemlidir (akt. Günay, 2015; Arslan & Mete, 2005).

Gebelik, beklenen ve beklenmeyen olarak ikiye ayrılabilir. Gebeliğin beklenen veya beklenmeyen bir zamanda olması, kadının gebeliğe ilişkin tepkilerini etkilemektedir. İstenen ve planlanmış gebelikler beklenen gebelikler; zamanlama hatası (ileri bir zamanda istenen) / planlanmamış ve istenmeyen gebelikler ise beklenmeyen gebelikler içinde sınıflandırılır. Ayrıca başlangıçta beklenen bir gebelik eş ölümü, boşanma, ciddi hastalık, ekonomik nedenler vb. nedenlerle istenmeyen bir gebeliğe dönüşebilir. Aynı şekilde başlangıçta beklenmeyen bir gebelik süreç ilerledikçe istenen bir gebeliğe dönüşebilir (akt. Kanbur, 2010; akt. Arslan & Mete, 2005).

2008 yılında dünya genelinde on hamilelikten dördü (%41) istenmeyen gebelikti (Singh, Sedgh & Hussain, 2010). Türkiye’de ise Hacettepe Üniversitesi’nde beş yılda bir yapılan Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması, istenen, sonradan istenen ve istenmemiş gebelik oranlarını doğum sırasına ve anne yaşına göre vermektedir.

Araştırmanın 2008 yılındaki sonuçlarına göre;

Toplam istenen gebelik oranı %71.3, sonra istenen gebelik oranı %10.5 ve istenmeyen gebelik oranı %17.7’dir (Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2009).

Araştırmanın 2013 yılındaki sonuçlarına göre;

Toplam istenen gebelik oranı %74.1, sonra istenen gebelik oranı %11.2 ve istenmeyen gebelik oranı %12.5'dir (Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2014).

Araştırma sonuçları incelendiğinde sonradan istenen ve istenmeyen gebelik oranlarına bakılarak azımsanmayacak bir oranın istenen gebelik harici gebelikler olduğu görülmektedir. Bu durum da gebelik ile ilgili yapılan araştırmalarda gebelik oluşum şeklinin de araştırılması gerekliliğini; gebelik süreci, sürecin anneye ve bebeğe ve anne-bebek ilişkisine etkisinin araştırmalarında gebelik oluşum şeklinin de göz ardı edilmemesi gerekliliğini doğurmaktadır.

Anne karnındaki bebek duyabilen, hissedebilen, görebilen, hatırlayabilen ve hatta öğrenebilen bir varlıktır. Araştırmalar doğmamış bebeğin, bir yetişkininki kadar derin ve karmaşık olmasa da bir farkındalığı veya bilinci olduğunu ortaya koymaktadır. Anne ise kendi hisleri ve düşünceleri ile doğmamış çocuğunun kişiliği, duygusal gelişimi, psikolojisi, bilinç gelişimi üzerinde etki edebilir (Verny & Kelley, 1982). Bu bilgiler ışığında gebeliğin planlama durumunun anne ve çocuğu arasında doğum öncesinden başlayarak bağlanmayı etkileyebileceği, bu durumun yaşamın ilerleyen yıllarına da sirayet edebileceği varsayımında bulunulabilir. Aynı zamanda çocuğun mizacı üzerinde de gebeliğin planlama durumunun etki edebileceği düşünülebilir. Sonuç olarak doğmamış çocuğun, eğer annesinin kendisi hakkındaki düşüncelerini hissedebiliyor ve farkına varabiliyorsa, bunlardan etkileneceği de düşünülebilir.

Bu varsayımlarla gebeliğin beklenen ya da beklenmeyen olmasının, gebelik sonucu doğan birey üzerinde ne gibi etkileri olduğu çeşitli araştırmaların konusu olmuştur. Daha çok bebeklik ve çocukluk dönemi üzerinde yapılan araştırmalar plansız gebelik sonucu doğan bebeklerin, ebeveynleri ile ilişki, erken dönemdeki bağlanma, biyopsikososyal gelişim, aileden aldığı gelişim kaynakları, doğum ağırlığı, doğum öncesi bakım, annenin gebelik hakkında olumlu duyguları, anne sütü alma, annenin gebelik sırasında sigara kullanımı, okul başarısı, beceri ve tecrübe geliştirme fırsatı konusunda daha az avantajlı olduğunu göstermektedir (Matejcek, Dytrych & Schüller, 1980; Myhrman, 1988; Baydar, 1995). Bazı uzamsal araştırmalar ise ergenlik ve

yetişkinlik döneminde de bu bireylerin incelenmesini sağlamıştır. Plansız gebelik sonucu doğan bireyler gelişim problemleri, okul başarısı, suç oranları, psikiyatrik hastalıklar, işsizlik, psikososyal adaptasyon konularında daha az avantajlı bulunmuşlardır (Matejcek ve ark.,1980; Myhrman, 1988; Kubicka, Matejcek, David, Dytrych, Miller & Roth, 1995; Matejcek, Dytrych & Schüller, 1978; Kubicka, Roth, Dytrych, Matejcek & David, 2002)

Gebeliğin oluşum şeklinin doğan birey üzerindeki etkilerinin incelendiği araştırmalar göz önüne alındığında daha çok, bireyin gelişim olanakları, ebeveynleri ile ilişkisi, bebeklik dönemindeki bağlanması, okul başarısı, suç oranları, sosyalleşmesi ile ilgili verilere ulaşılmaktadır. Gebelik oluşum şeklinin kişinin yetişkinlikteki bağlanması ve mizacı üzerinde bir etkisi olup olmadığını araştıran hiçbir literatür bilgisine ulaşılmamıştır.

1.1.1 Araştırmanın Amacı

Bu çalışmayla beklenen ve beklenmeyen gebelik sonucu doğan bireylerin yetişkinlik zamanlarında bağlanma ve mizaç açısından bir farklarının olup olmadığının incelenmesi amaçlanmıştır. Yapılan literatür taramasında plansız ve istenmeyen gebelik sonucu doğan çocuk ve ergenlerin planlı ve istenen gebelik sonucu doğanlara göre daha dezavantajlı olduğu görülmüştür. Bu bilgiden yola çıkarak gebeliğin oluşum şeklinin doğan bireyin bağlanması ve mizacı üzerinde yaşamın ileriki yıllarında farklılıklar oluşturup oluşturmadığı incelenmek istenmiştir.

1.1.2. Araştırmanın Önemi

Gebelik oluşum şekli ve doğan birey üzerindeki etkileri ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde daha çok çocukluk ve ergenlik dönemi ile ilgili araştırmalar bulunmuştur. Bu tür araştırmalar ilk üç ayda anne bebek bağlanması, çocuğun fiziksel, ruhsal ve zihinsel gelişimi, doğum ağırlığı, aile ile ilişkisi, evde aldığı gelişim kaynakları, sosyal ve okul başarısı gibi konuları incelemektedir. Bazı uzamsal araştırmalarda bireyin yetişkinlik zamanlarındaki değişimleri de incelenmiştir. Ancak yapılan literatür taramasında yetişkinlik yıllarında bireyin bağlanması ile ilgili hiçbir araştırma bulunmamıştır. Ayrıca gebelik oluşum şeklinin mizaç ile ilişkisi olup

olmadığını, doğan bireyin ne bebeklik ne ergenlik ne de yetişkinlik döneminde inceleyen bir araştırmaya da rastlanmamıştır.

1.1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmaya sadece T.C. Üsküdar Üniversitesi öğrencilerinden oluşan bir grup katılmıştır. Katılımcıların genel olarak aynı sosyoekonomik düzeye sahip oldukları düşünülebilir ve sonuç toplumun tüm sosyoekonomik düzeylerine dahil olan kişileri kapsamayabilir. Bu noktada toplumun farklı sosyoekonomik kesimlerinden katılımcıların araştırmaya dahil edilmemesi araştırmanın bir eksiğidir.

Katılımcılara annelerinin gebelik oluşum şekli sorulmuş, beklenen, beklenmeyen ya da muhtemel gebelik sonucu dünyaya geldikleri onların beyanı ile belirlenmiş, anne ile iletişime geçilmemiştir. Bu noktada katılımcıların kendi gebelik oluşum şekillerini bilmeme ve ya doğru bilmeme ihtimalleri göz ardı edilmiş, anne bilgisine başvurulmamıştır.

1.1.4. Araştırmanın Hipotezleri

Bu araştırma ile beklenen ve beklenmeyen gebelik sonucu doğan bireylerin bağlanma ve mizaçları arasında bir fark olup olmadığı incelenmek istenmiştir.

Bu amaçla ‘Beklenen ve beklenmeyen gebelik sonucu doğan bireyler arasında bağlanma ve mizaç açısından bir fark var mıdır?’ sorusuna cevap aranmıştır.

II. BÖLÜM

2.1 KAYNAK TARAMASI

2.1.1 Mizaç

Mizaç, kalıtımla geçen ve yaşam boyunca çok az oranda değişime uğrayan yapısal özelliklerdir (akt. Arslan, 2010). Mizacın karşılığı olan “Temperament” sözcüğü, “karışım” anlamına gelen “temperare” sözcüğünden gelmektedir. Yapısal, genetik ve biyolojik temele dayanan tavır ve davranışları ifade etmektedir (akt. Kesebir, Vahip, Akdeniz & Yüncü, 2005).

Mizaç gelişimsel olarak sabit olan, duygusal temelli ve sosyokültürel öğrenmeden etkilenmeyen kişilik bileşeni olarak ifade edilebilir. Kısaca mizaç, kişiliğin kalıtımla getirilen, çocuklukta orijinal olarak gözlemlenebilen, yaşam boyu sabit kalan bileşenidir (akt. Arslan, 2010).

Afektif mizacın mimarı olarak Kraepelin görülmektedir. Kraepelin’e göre depresif, manik, irritabl ve siklotimik mizaç duygudurum bozukluklarına kişisel yatkınlık yaratan temel mizaç türleridir. Kraepelin çoğu manik-depresif hastada bu mizaç türlerinin olduğunu, hastalardaki akut nöbet dönemi yatıştıktan sonra da mizaç özelliklerinin gösterilmeye devam ettiğini, hasta olmayan aile üyelerinde de bu mizaç özelliklerine rastlanabileceğini gözlemlemiştir (akt. Dönmez, 2016; akt. Aşkar, 2015).

Akiskal ve arkadaşları mizaç özellikleri ve psikiyatrik hastalıkların ilişkisini incelemiştir. Kraepelin’in modelini yeniden gözden geçirmişlerdir. Bunun sonucunda afektif mizacın duygudurum bozukluklarının temeli oluşturduğunu savunmuşlar ve beş temel afektif mizaç tanımlanmışlardır. Bunlar, depresif, hipertimik, siklotimik, irritabl (sınırlı) ve anksiyöz (endişeli) mizaçtır (akt. Aşkar, 2015; akt. Dönmez, 2016; akt. Yaman, 2016).

Akiskal’e göre mizaç tanı ölçütleri şunlardır;

❖ Hipertimik mizaç:

- 21 yaş öncesinde erken başlangıç
- Nadiren araya giren ötimiyle birlikte, aralıklı eşik altı hipomanik özellikler
- Hafta sonraları da dahil günde altı saatten az uyuma alışkanlığı
- Yadsımanın çok fazla kullanılması
- Schneiderian hipomanik kişilik özellikleri;
 - İrritabl, neşeli, aşırı iyimser veya coşkulu
 - Saf, kendine fazla güvenen, övünge, abartılı, gösterişli
 - Gayretli, çok plan yapan, tedbirsiz ve bitmez tükenmez bir dürtüyle koşuşturan
 - Aşırı konuşkan
 - Sıcakkanlı, insan arayan veya dışadönük
 - Aşırı karışan ve başkalarının işine burnunu sokan
 - Baskılanmayan, uyaran arayan veya rastgele cinsel ilişkide bulunan

❖ Distimik mizaç:

- 21 yaş öncesinde erken başlangıç
- Başka bir duruma ikincil olmayan, aralıklı, düşük şiddette depresyon
- Günde dokuz saatten çok uyuma alışkanlığı
- Sabah saatlerinde daha belirgin olmak üzere derin derin düşünme, anhedoni ve psikomotor enerji azlığına meyil
- Schneiderian depresif kişilik özellikleri;
 - Ümitsiz, kötümser, neşesiz veya eğlenmeyen
 - Sessiz, pasif ve kararsız
 - Şüpheli, aşırı eleştiren veya şikayet eden
 - Derin derin düşünen ve endişelenen
 - Vicdanlı, kendi kendini disipline eden
 - Kendini eleştiren, cezalandıran, küçülten
 - Başarısızlıkları, yetersizlikleri ve olumsuz olaylar hakkında aşırı kafa yoran

❖ İrritabl mizaç:

- 21 yaş öncesinde erken başlangıç
- Nadiren ötimik, çoğunlukla karamsar
- Derin düşüncelere dalmaya meyil

- Aşırı eleştiren ve şikayet eden
- Aksi şakalar yapan
- İstenmediği halde sokulup sıkıntı veren
- Disforik yerinde duramama
- Dürtüsellik
- Antisosyal kişilik bozukluğu, dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu veya nöbet bozukluğu ölçütlerini karşılamaz
- ❖ Siklotimik mizaç:
 - 21 yaş öncesinde erken başlangıç
 - Nadiren ötiminin olduğu, sık, kısa döngüler
 - Bir fazdan diğerine öznel ve davranışsal görünüm arasında ani geçişlerin olduğu iki dönemli hastalık
 - Öznel görünüm;
 - Letarji X Ötoni
 - Kötümserlik X İyimserlik
 - Zihinsel konfüzyon X Keskinleşmiş ve yaratıcı düşünce
 - Düşük kendine güven X Aşırı kendine güven arasında değişen benlik saygısı
 - Davranışsal görünüm;
 - Azalmış sözel dışavurum X Çok konuşma
 - Hipersomnia X Uyku ihtiyacının azalması
 - Nedensiz sulu gözlülük X Aşırı şakacılık
 - İçedönük kendini soyutlama X Sınırsız insan arama
 - Üretkenlikte belirgin değişkenlik (akt. Yaman, 2016).

2.1.2. Bağlanma

İnsan, topluluk halinde yaşayan ve diğer insanlarla bir arada olma isteği duyan bir organizmadır. İnsanın duygusal boyuttaki ilişki arayışı bağlanma olgusu olarak adlandırılır (akt. Turan Akdağ, 2011).

Bağlanma, yaşamın ilk zamanlarında başlayan, çevre etkileşimiyle gelişen, duygusal yönü ağır basan, olumlu ve yardım edici bir ilişkinin varlığını ifade etmektedir. Aynı zamanda çocuk ve birincil bakım veren arasında gelişen, çocuğun birincil bakım vereni arama ve yakınlık arayışı davranışlarıyla kendisini gösteren, stres durumlarında belirginleşen, dayanıklı ve devamlılığı olan bir bağıdır. Sadece çocukluk ile sınırlı değildir, yaşam boyunca devam eder (akt. Turan Akdağ, 2011; akt. Kaya & Savrun, 2015).

Yaşamın ilk aylarında birincil bakım veren ile çocuk arasındaki ilişkinin niteliği ilerleyen yıllardaki bağlanmayı belirleyici bir durumdur. Birincil bakım veren kişiye bağlanma ile çocuk kendisini güvende algılayarak çevresine yönelir ve gerektiğinde tekrar güven noktası olarak kabul ettiği birincil bakım verenine yönelir (Aydın, 2010).

Bağlanmanın üç temel parametresi, başlangıç yaşı, bağlanma şiddeti ve birincil bağlanma nesnesidir (akt. Turan Akdağ, 2011).

İnsan hayatı için bağlanmanın üç temel işlevi vardır. Bunlar, dünyayı keşfederken geri dönülebilecek güvenli bir liman olma, fiziksel gereksinimleri karşılama, hayata dair bir güvenlik duygusu geliştirebilme şansıdır. (akt. Turan Akdağ, 2011).

Tanımlayıcı özelliği dünya ile daha iyi başa çıktığı düşünülen bir kişi ile yakınlığı koruma ve ayrılığa direnme olan bağlanmanın temel işlevi ise tehlikelerden korunmadır (akt. Kesebir, Kökçü & Dereboy, 2012).

Bowlby bebeklik dönemlerinden itibaren hastane ya da bakım evlerinde kalan çocukların sosyal, psikolojik ve gelişimsel sorunlarıyla ilgili araştırmalar yapmıştır. Bu araştırmalar bağlanma kuramını oluşturmasında katkı sağlamıştır. Araştırmaları sonucunda çocukluk döneminde yaşanan uzun ayrılık ve kayıpların, ileriki dönemlerde gelişen bozukluklar ve nevrozlar için belirleyici olduğunu bulmuştur. Ayrıca anne yoksunluğu ile duygusal ilgisizlik arasında da bir ilişki saptamıştır. Bowlby'e göre sevgi nesnesinin kaybı, gelişim geriliklerine ve çocuk suçluluğunu oluşturan antisosyal davranışlara neden olmaktadır (akt. Turan Akdağ, 2011).

Bağlanma kuramının gelişiminde önemli olan bir başka isim ise Mary Ainsworth'dur. Bir dönem Bowlby ile de çalışan Ainsworth'a göre bağlanma sistemi, yaşamda kalmayı sağlayıcı yönü nedeniyle bireylerde genetik olarak doğuştan olan bir sistemdir. Bu sayede çocuk, çevresini keşfetmek için bakım vereninden çok fazla uzaklaşmayacak ve o yanında olduğunda yani güvende olduğunda çevresiyle ilgilenecektir (akt. Turan Akdağ, 2011).

Ainsworth ve arkadaşları tarafından uygulanan yabancı ortam tekniği ile on iki aylık bebeklerin annelerine bağlanma davranışı incelenmiş ve bireysel farklılıklar değerlendirilmiştir. Bu teknik ile bebek, önce annesi ile sonra annesi olmadan ve en son da annesi döndükten sonra küçük ve rahat, bol oyuncaklı bir odada toplamı yirmi dakika süren, üç dakikalık bir dizi bölüm içerisinde gözlemlenmiştir. Bebeklerin anneleriyle yalnız kaldığı ilk üç dakikalık süreçte neredeyse tüm bebekler ortamı incelemekle meşgul olurlar ancak annelerinden de gözlerini ayırmazlar. Neredeyse hiç ağlama yoktur. Yabancı gelişi neredeyse tüm çocukların keşif işlemi azaltır ancak yine de hiç ağlama yoktur. Anne çocuğu yabancı ile bıraktığında ise çocukların davranışlarının yarısından fazlası değişir ve farklı tepkiler belirgin hale gelir (Bowlby, 1969).

Ainsworth'un sonuçlarda özellikle faydalı gördüğü boyut bağlanmanın güven boyutudur. Ona göre, yabancı bir ortamda annesi bir güvenlik üssü olarak görüp serbestçe keşifte bulunan, anne olmasa da nerede olduğunun farkında olduğunu gösteren, bir yabancı geldiği zaman endişeye kapılmayan, anne döndüğü zaman onu karşılayan, gergin olsa da bu durumu kısa sürede üzülmeyen on iki aylık bir bebek güvenli bağlanmaya sahiptir. Diğer taraftan annesi varken bile keşfe çıkmayan, bir yabancı geldiği zaman çok fazla korkuya kapılan, anne yokluğunda savunmasızlık içine düşüp üzüntüye yönelen ve döndüğünde onu karşılamayan on iki aylık bir bebek ise güvensiz bağlanmaya sahiptir (Bowlby, 1969).

Çocuğun annenin kısa yokluğundan sonra dönüşüne verdiği tepki, bağlanmanın güven boyutu açısından önemlidir. Güvenli bir çocuk annesini karşıladıktan sonra ya ona yapışmaya ve kucağa alınmaya ya da yakın kalmaya çalışır. Güvensiz bağlanmaya sahip çocukların verdiği tepki ise iki türdür. Biri anne döndüğünde belirgin bir ilgisizlik ve anneden kaçınma, diğeri ise yarı annesi isteme yarı da direnme olarak değişken bir tepki gösterir (Bowlby, 1969).

Ainsworth tarafından bağlanma B, A ve C olmak üzere üç örüntü olarak ifade edilmiştir. Örüntü B'deki çocuk güvenli bağlanmaya sahiptir. Bu çocuklar oyun esnasında aktifler, kısa bir ayrılıktan sonra üzülmedikçe temas ararlar, kolaylıkla rahatlatılırlar ve kısa sürede oyunlarına geri dönerler. Örüntü A'daki çocuk kaçınan bağlanmaya sahiptir. Kısa ayrılık sonrası tekrar birleşme esnasında kaçınırlar ve yabancı birine annelerine davrandıklarından daha dostça davranırlar. Örüntü C'deki çocuk ise kaygılı/ikircikli bağlanmaya sahiptir. Anneye karşı yakınlık ve temas kurma ile etkileşim ve teması direnme arayışı arasında kararsızdır (Bowlby, 1969).

Bowlby'e göre kişinin kurduğu ilk ilişki, ilk doğduğu dönemde bakım veren anne ya da annenin yerini alan temel bakım veren bir bakıcıyla gerçekleşir. Bu ilişkide ortaya çıkan yetersizlikler ya da aksamlar sonucu bağlanma olumsuz etkilenir. İleriki dönemlerde değişme ihtimali olsa da, bağlanma ilk çocukluk yıllarında güvenli ya da güvensiz olmak üzere bir kez belirlendikten sonra çok az değişkenlik gösterir (akt. Özkan, 2016).

Bağlanma stilleri arasındaki farklılıkların, birincil bakım veren kişinin bebeğe karşı ilk aylardaki muamele tarzı ile ilişkili olduğu kabul edilmektedir. Güvenli bağlanma stiline sahip bebeklerin annelerinin, onların ihtiyaçlarına ve ağlamalarına duyarlı anneler oldukları iddia edilmektedir. Kaçınan bağlanma stiline sahip bebeklerin annelerinin bebeklerinin huzursuz davranışları karşısında kontrollü öfke ve gerginlik yaşadıkları kabul edilmektedir ve bu annelerin bebeklerine karşı yakın fiziksel temastan kaçındıkları gözlemlenmiştir. Kaygılı/tutarsız bağlanma stiline sahip bebeklerin annelerinin ise bebeklerine karşı duyarsız oldukları, onun huzursuzluğunu yatıştırmak için nasıl davranacağını kestiremediği, bu anlamda rahatsızlık yaşadıkları gözlemlenmiştir (Aydın, 2010).

Güvenli bağlanmaya sahip çocuklar annelerinin her zaman yanlarında olup, stresli durumlarda yardım edeceklerinden emin olan çocuklardır. Kaygılı/ikircikli bağlanmaya sahip olan çocuklar çağırdıklarında annenin cevap vereceğinden ya da yardımcı olacağından emin olamayan çocuklardır. Ayrılığa direnmeleri ve anne döndüğü zaman sakinleşmemeleri de bu yüzdendir. Kaçınan bağlanmaya sahip çocuklar ise annelerinin yardımcı olacağına dair hiç güven duymayan çocuklardır.

Ayrılığa tepkisiz kalmaları ve anne döndüğünde yakın durmamaları bu yüzdendir (akt. Özkan, 2016).

Ancak bebeklerde bağlanmanın niteliği sadece birincil bakım veren kişinin duyarlılığı ile belirlenmemektedir. Bu noktada bebeğin mizacı da çok önemlidir. Örneğin mizaçları bakımından zor olan ve ağlayarak tepki veren bebekler güvensiz bağlanma geliştirmişlerdir. Bu noktada yaşam olayları da etkilidir. Ailesel yaşanan sıkıntılar, hastalık ve ya aile içi ciddi değişiklikler gibi durumlar da bebeklerin güvenli bağlanmadan güvensiz bağlanmaya geçmesine neden olabilmektedir (Aydın, 2010).

Sağlıklı bir bağlanma çocuğun kendisine ve başkalarına güvenebilmesini, dünyayı keşfedebilmesini ve hayatta karşılaştığı değişikliklere uyum sağlamayı öğrenebilmesini sağlar. Bağlanma ile ilgili bir sorun olduğunda ise tüm hayatı boyunca zorluk çekebilmektedir (akt. Yaman, 2016).

Bebeklikte gelişen bağlanma stilleri, yetişkinlikteki yakın ilişkilerin temelini oluşturur. Bowlby'e göre kişi çocuklukta güvenli bağlanma geliştiremezse, sonraki yaşantısındaki ilişkilerinde de güvensizlik ve duygusal güçlükler yaşayabilir (akt. Turan Akdağ, 2011; akt. Yaman, 2016).

Kişi, gençlik dönemine geldiği zaman ebeveynleriyle olan bağlanma ilişkilerinden uzaklaşmaya ve bağlanmayı arkadaşlara aktarmaya eğilimlidir. Tabi ki bu dönemde ebeveynlerle olan ilişki daha az önemli hale gelmez, sadece kişi ebeveynlerine daha az bağımlı hale gelir. Güvenmenin arkadaşlara aktarılması bireylerin yetişkin bağlanma biçimlerinin tam olarak gelişmesini destekler. Erişkinlikteki bağlanma davranışı, çocukluk, ergenlik ve gençlikte gösterilen bağlanma davranışlarının devamı olarak görülmektedir. (akt. Özkan, 2016; akt. Yaman, 2016).

Güvenli bağlanma stili geliştirerek yetişmiş olan ergenler kontrol duygusuna sahip olurlar ve yaşamlarını kendilerinin kontrol edebileceklerini düşünürler, stres oluşturan durumlara karşı daha dirençli olurlar, bir stres ya da kriz durumunda ebeveynleri veya arkadaşlarıyla yakınlık kurmak ve iletişime geçmek için çaba harcarlar. Güvenli olmayan bağlanma stili geliştirerek yetişmiş olan ergenler ise stres oluşturan durumlara karşı dirençli değildirler ve bir stres ya da kriz durumunda

ebeveynlerinden veya arkadaşlarından yardım almayı reddederler, riskli davranışlar sergileyebilirler (akt. Kaya & Savrun, 2015).

Güvenli bağlanma geliştirmiş olan yetişkinlerin kendilerine ve diğer insanlara dair zihinsel temsilleri olumlu; kaçınan bağlanma geliştirmiş olan yetişkinlerin hem kendilerine hem de diğer insanlara dair zihinsel temsilleri olumsuz; kaygılı/ikircikli bağlanma geliştirmiş olan yetişkinlerin kendilerine dair zihinsel temsilleri olumlu, diğer insanlara dair zihinsel temsilleri ise olumsuzdur (akt. Subaşı, 2012).

İnsanların bebekliklerinde ebeveynleriyle kurmuş oldukları ilişki ile yetişkinliklerinde kurmuş oldukları romantik ilişkileri pek çok açıdan benzerlik göstermektedir. Nasıl çocuklar bağlanma figürleri yanlarında olduğunda ve ihtiyaçlarına duyarlılık gösterildiğinde kendilerini güvende hissederlerse, yetişkinler de aynı şekilde eşleri yanlarında olduğunda ve gereksinimlerine doyum bulduklarında kendilerini güvende hissederler (akt. Turan Akdağ, 2011).

Bebeklik döneminde bağlanma tek yönlüken, yetişkinlik döneminde romantik ilişkilerde karşılıklı bir hal alır. Yetişkinlik bağlanmasında kişi hem bakım alan hem de bakım veren durumundadır (akt. Turan Akdağ, 2011).

Hazan ve Shaver, Ainsworth ve arkadaşlarının bağlanma ile ilgili çalışmalarını yetişkinlik dönemindeki romantik aşkı inceleyebilmek için geliştirmişler ve geliştirilen kuramı romantik ilişkilere uyarlamışlardır. Yetişkinlikteki bağlanmayı, güvenli, kaygılı/kararsız ve kaçınan olmak üzere üç başlıkta sınıflandırmışlardır. Güvenli bağlanma geliştirmiş olan yetişkinler, kendilerine güvenen, toplumsal olarak girişken ve yakın ilişkilerinde rahat kişilerdir. Kaygılı/kararsız bağlanma geliştiren yetişkinler, kendilerine güvenmeyen, reddedilme ve terk edilme korkuları olan kişilerken; kaçınan bağlanma geliştiren yetişkinler ise toplumsal olarak baskılanmış, kendilerini açmaktan çekinen ve yakın ilişkilerden kaçınan kişilerdir (akt. Turan Akdağ, 2011; akt. Özten, Tufan, Sayar, Eryılmaz, Aloğlu & Işık, 2015).

Weiss, erişkinlikteki bağlanma ile çocukluktaki bağlanmayı birbirinden ayıran üç özellik ifade etmiştir;

- Erişkinlikte bağlanma ilişkileri eşler arasında iken, çocuklukta bakım alan ve bakım veren arasındadır.
- Erişkinlikteki bağlanma çocuklukta bağlanmada olduğu gibi diğer davranışsal sistemlerin etkilenmesinden sorumlu değildir.
- Erişkinlikteki bağlanma çoğunlukla cinsel ilişki içerir (akt. Yaman, 2016).

Kaygılı/ikircikli bağlanma tarzına sahip bireyler ikili ilişkilerinde aşırı uçlarda, aşırı kıskançlık ve tutku içeren, takıntılı düşüncelerle giden, manevi benzeşme ve birleşme arzusu olan ilişkilerde yer alırlarken; kaçınan bağlanma tarzına sahip bireyler ise iş yaşantılarını sosyal ortamdan kaçmak için kullanırlar (akt. Yaman, 2016).

Bağlanma kuramına göre, erken yaşlarda ebeveynleriyle olumsuz yaşantıları olan kişiler güvensiz bağlanma geliştirirler ve bunun sonucunda sadece yakın ilişkilerinde sorunlar yaşamazlar, aynı zamanda stres altında işlevsel olmayan tepkileri nedeniyle psikopatolojilere de yatkınlık gösterebilirler. Güvenli bağlanma yaşamın ilerleyen dönemleri için sağlıklı süreçlerle ilişkilendirilirken; güvensiz bağlanma ilerleyen dönemlerdeki psikopatolojinin belirleyicisi olarak düşünülmektedir. Yapılan bir araştırmanın sonuçları da bu düşüncüyü desteklemektedir. Brown ve Wright tarafından yapılan çalışmada psikopatoloji göstermeyen grupta güvenli bağlanma %73.3 oranında bulunurken, psikopatoloji gösteren grupta %13.3 olarak bulunmuştur (akt. Sümer, Ünal, Selçuk, Kaya, Polat & Çekem, 2009; akt. Kesebir ve ark., 2012; akt. Yaman, 2016).

2.1.3. Gebelik Oluşum Şekli İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Gebelik oluşum şekli hamileliğin anne tarafından anlaşılmasını etkileyen bir durumdur. Yapılan araştırmalar gebeliği planlı olmayan annelerin gebe kaldıklarını yedi haftaya kadar fark edemediklerini göstermiştir (akt. Joyce, Kaestner & Korenman, 2000). Gebeliğin istenme durumu gebelik sürecinde yapılan sağlık uygulamalarını da etkilemektedir. Yapılan araştırmalar sonucunda istenmeyen gebeliğin olumsuz sağlık davranışlarıyla ilişkili olduğu görülmüştür. Kadınlar istenmeyen bir gebelik durumunda kendisi ve bebeğinin sağlıklarına özen göstermemektedirler. İstenmeyen gebelik sürecinde sigara ve alkol kullanımının daha fazla olduğu, besleyici yiyecek yeme

oranının daha az olduğu, kilo alımının yetersiz olduğu, annelerin kontrollere daha geç başladığı ve kontrole gitme sayılarının daha az olduğu, vitamin kullanımının daha az olduğu ve günlük uyku saatinin daha az olduğu bulunmuştur (akt. Kanbur, 2010).

Forssman ve Thuwe (1965) tarafından İsveç'te yapılan bir araştırmada psikolojik nedenlerle yasal kürtaj başvurusunda bulunmuş ve başvuruları reddedilmiş annelerden doğan çocuklar, akıl sağlığı, sosyal uyum ve eğitim seviyesi açısından incelenmişlerdir. Bu çocuklar 21 yaşına kadar izlenmiş ve aynı yaşta bir kontrol grubu ile karşılaştırılmışlardır. Yapılan incelemeler sonucunda kürtaj talebinde bulunulan gebelikler sonucunda dünyaya gelen kişilerin kontrol gruplarına göre her bakımdan daha kötü durumda oldukları bulunmuştur (Forssman & Thuwe, 1965).

Roe ve Drivas (1993) tarafından yapılan bir araştırmada annelerin yeni doğan bebeklerine karşı içsel duygularını ölçmek için gebeliğin planlı olup olmadığı sorulmuştur. Gebe kalmayı planlayan annelerin planlamayan annelerden daha olumlu duygular deneyimlediği ve bunun da üç aylık süreçte anne ve bebek arasındaki ilişkinin ve etkileşimin kalitesini etkilediği varsayımında bulunulmuştur. Anne-bebek bağılılığını ve aralarındaki ilişkinin kalitesini değerlendirmek için yabancı bir bayanla anneye verilen sesli yanıtlar, Roe ve meslektaşları (1990) tarafından geliştirilen bir test ile karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma sonucunda bebeğin yabancı bayana verdiği sesli yanıtların süresi annesine verdiği sesli yanıt süresinden çıkarılarak DVR (yabancıya verilen ses dönütü zaman miktarının anneye verilen ses dönütü zaman miktarından çıkarılması ile bulunan puan) puanları hesaplanmıştır. Yapılan analizlerde gebeliği planlanan bebekler, gebeliği planlanmayan bebeklere göre daha yüksek DVR puanına sahip olmuşlardır. Bu durum da göstermektedir ki gebeliği planlanan bebekler, gebeliği planlanmayan bebeklere göre, yabancılardan ziyade annelerine daha farklı sesli yanıt vermektedirler (Roe & Drivas, 1993).

Yabancı kadınlara karşı annelere verilen farklı ses yanıtları göstermiştir ki gebeliği planlanan bebekler gebeliği planlanmayan bebeklere göre hem bilişsel işleme olarak daha gelişmiş hem de anneye gebeliği planlanmayan yaşlıtlarına göre daha fazla bağılıdırlar ve bu durum Yunanistan ve Amerika gibi iki farklı kültürde de aynı çıkmıştır (Roe & Drivas, 1993).

Çalışmanın sonuçları gebe kalması planlanan üç aylık bebeklerin gebe kalması planlanmayan üç aylık bebeklere göre yabancından ziyade kendi annelerine daha farklı sesli tepkiler verdiklerini göstermektedir ki bu durumda annenin bebeğe olan hislerinin, bebeğin ilişki kalitesine ve anne ile etkileşimine katkı sağladığı sonucuna varılabilir (Roe & Drivas, 1993).

Sable, Spencer, Steckbauer, Schromm, Howell ve Herman'ın (1997) yapmış olduğu araştırma gebelik ile ilgili kararsızlığın erken ve devam eden doğum öncesi bakım için engel olduğunu belirtmiştir. Gebeliği zamanlama hatası ya da istenmeyen olan kadınların gebeliği istenen olan kadınlara göre, erken doğum öncesi bakımı başlatmaları ve doktoru yeterince ziyaret etmeleri muhtemelen daha azdır (akt. Sable, Spencer, Steckbauer, Schromm, Howell & Herman, 1997).

Yapılan bir araştırma, doğumun ilk yirmisekiz günü içinde ölen bebekleri dünyaya getiren kadınlar arasında, erken doğum öncesi ziyarette gebeliğini zamanlama hatası ya da istenmeyen olarak belirten kadınların gebeliğini istenen olarak belirten kadınlardan iki kat daha fazla olduğunu göstermiştir (akt. Sable ve ark., 1997).

Planlanmayan gebeliğin, normal doğum ağırlığında bebekleri dünyaya getiren kadınlardan ziyade düşük doğum ağırlığında bebekleri dünyaya getiren kadınlarda daha fazla olduğunu varsayan bir çalışmada istatistiksel olarak anlamlı bir sonuç çıkmasa da; gebelik inkarı ve gebelik hakkında mutsuzluğa bakılarak ölçülen istenmeyen gebelik ve aşırı düşük ya da orta düşük doğum ağırlığı arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemlidir. Bu çalışmada aşırı düşük doğum ağırlığı ile sonuçlanan doğumların %58'i ve orta düşük doğum ağırlığı ile sonuçlanan doğumların %59'u planlanmayan hamileliklerdir (Sable ve ark., 1997).

Joyce, Kaestner ve Korenman (2000) tarafından yapılan bir çalışmada planlanmayan gebelik ile çocuk sağlığı ve zihinsel gelişimi arasındaki ilişki, aile geçmişi ve ebeveyn özellikleri kontrol edilerek analiz edilmiştir. Sonuçlar en kötü, anneleri gebeliği istemediğini rapor eden çocuklar için olmuştur. İstenmeyen gebelik sonucu doğan çocuklar istenen gebelik sonucu doğan çocuklara oranla daha az doğum öncesi bakım almış, muhtemelen gebelik sırasında ağır sigara içen annelere sahip, muhtemelen daha az emmiş ve daha yüksek düşük doğum oranlarına sahiptirler.

Anneleri gebeliği zamanlama hatası olarak rapor eden ya da gebelik niyeti belirlenemeyen bebekler, istenmeyen gebelik sonucu doğan bebeklerden daha iyi sonuçlar almışlar ancak planlanan gebelik sonucu doğan bebeklerden daha kötü sonuçlar almışlardır. Araştırma sonucunda istenmeyen gebeliğin daha az sağlıklı doğum öncesi ve doğum sonrası davranışlarla ilişkili olduğuna dair bazı kanıtlar bulunmuştur. Aynı zamanda doğum ağırlığı ya da çocuk zihinsel sonuçları ile az bir ilişkisi olduğu düşünülmektedir (Joyce ve ark., 2000).

Finlandiya’da, 1966-80 yılları arasında yapılan bir araştırmada, gebelik sırasında istenmeyen çocuklar 14 yıl boyunca takip edilmiştir. Bu takibin asıl amacı çocuğun kendi çocukluğu ve aile ilişkileri algısını, okula karşı tutumunu, gelecek ve yetişkinliğini incelemektir. İstenmeyen gebelik sonucu doğan çocuklar, cinsiyet, yaş ve benzerlik açısından, 1966’daki verilere dayanarak eşleştirilen kontrol grubuyla karşılaştırılmışlardır. Anneler ise çocuk sayısı, sosyal statü ve medeni hal açısından eşleştirilmişlerdir. İstenmeyen gebelik sonucu doğan çocuklar ile kontrol grubundaki çocuklar arasındaki farklar dramatik olmasa da istenmeyen gebelik sonucu doğan kız çocukları ile onların kontrol grupları arasında tutarlı bir fark bulunmuştur. Özellikle babaları ile olan ilişkilerinde babalarının daha düşmanca davrandığını hissetmişlerdir. Aynı zamanda eğitim uygulamalarında daha tutarsız ve daha az olumlu sonuçlar elde etmişlerdir. İstenmeyen gebelik sonucu doğan kız çocukları, öğretmenleri tarafından kişisel davranışları ve okul arkadaşlarıyla ilişkilerinde daha düşük olarak değerlendirilmişlerdir. Ayrıca bunların, mümkün olan en erken yaşta okuldan ayrılmak istedikleri ve okula gitme konusunda daha isteksiz davrandıkları bulunmuştur. Ancak istenmeyen gebelik sonucu doğan erkek çocukları ile onların kontrol grupları arasında böyle bir fark bulunmamıştır (Myhrman, 1988)

Baydar (1995) tarafından yapılan araştırmada, gebeliğin planlama durumu çocuğun evde aldığı gelişim kaynakları seviyesiyle ilişkili bulunmuştur. Araştırmada, bir yaşında ya da daha büyük olan zamanlama hatası ve istenmeyen gebelik sonucu doğan çocuklar, istenen akranlarına göre, beceri geliştirme fırsatlarını ve yetersiz ebeveyn stillerini ölçen ölçeklerden daha düşük sonuçlar almışlardır. Ayrıca okul öncesi yaşlara göre, anneleri ile önemli ölçüde daha az olumlu ilişkilere sahip oldukları bulunmuştur (Baydar, 1995).

Gebeliğin planlama durumunun gelişim üzerindeki doğrudan etkilerinin ölçümleri, zamanlama hatası ve istenmeyen gebelik sonucu doğan çocukların dezavantajlı olduklarını göstermektedir. İki yaşından küçük olan bebeklerin istenen gebelik sonucu doğan bebeklere göre, korku puan ortalamaları daha yüksek ve pozitif etki puanları düşük bulunmuştur. Ayrıca planlanmayan gebelik sonucu doğan çocuklarda okul öncesi dönemde alıcı dil puanları da daha düşük bulunmuştur (Baydar, 1995).

Baydar'ın (1995) araştırma sonuçları, planlama durumunun bir yaşından sonraki beceri geliştirme için sağlanan kaynaklarla önemli ölçüde ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Okul öncesi yaşlarda, zamanlama hatası ve istenmeyen gebelik sonucu doğan çocukların, beceri geliştirme için daha az fırsata sahip oldukları, anneleri ile daha az olumlu etkileşime girdikleri ve istenen gebelik sonucu doğan çocuklardan daha fazla otoriter ebeveynlik stilleri ile karşılaştıkları bulunmuştur (Baydar, 1995).

Höök (1975) tarafından yapılan bir çalışmada, kürtaj isteği reddedilen hamilelikler sonucunda doğan ve 18 yaşına kadar olan 88 İsveçli kişi, aynı cinsiyette ve en yakın yaştaki sınıf arkadaşlarıyla karşılaştırılmışlardır. Sonuçlar, davranışsal semptomların istenmeyen gebelik sonucunda doğan erkeklerde onların kontrol gruplarına göre daha fazla olduğunu göstermiştir. Ayrıca duygusal toyluk da istenmeyen gebelik sonucu doğan kişilerde daha yaygındır. Suç oranları açısından bakıldığında ise istenmeyen gebelik sonucu doğan bireylerin %20 iken, kontrol gruplarında suç oranı %12 bulunmuştur (akt. Kubicka ve ark., 2002).

Japonya'da 2006 yılında yapılan bir çalışmada gebelik niyetinin çocuk yetiştirme üzerindeki etkisi incelenmiş ve istenmeyen gebeliklerin olumsuz çocuk yetiştirme sonuçları riskini arttırdığı, daha düşük anne-bebek bağlanmasına neden olduğu, annelerin olumsuz duygularını arttırdığı, çocuk yetiştirilmesinde babaların katkısının daha az olmasına neden olduğu bulunmuştur. Aynı zamanda istenmeyen gebeliğin, çocuk yetiştirme yükünün gerçek ve algılanan şeklini kötüleştirdiği de bulunmuştur (Goto, Yasumura, Yabe & Reich, 2006).

Prag'da 1961-63 yılları arasında başlatılan bir çalışmanın, Matejcek, Dytrych ve Schüller tarafından (1978) yapılan ikinci ayağında, istenmeyen gebelik sonucu doğan

çocukların dokuz yıl sonraki sağlıkları ve gelişimleri incelenmiştir. Bu çocuklar 1961-63 yılları arasında, kürtaj isteği iki kez reddedilmiş annelerden doğan çocuklardır. Kabul edilmiş gebelik sonucu doğan çocuklardan oluşturulan kontrol grubu ise, istenmeyen gebelik sonucu doğan çocuklarla doğum sırası, kardeş sayısı ve eğitim seviyesi açısından mümkün olduğunca eşleştirilmiştir. Aynı şekilde anneler ise yaş, sosyoekonomik durum ve babanın ailedeki varlığı açısından eşleştirilmişlerdir. Sonuçlar, istenmeyen gebelik sonucunda doğan çocuklar ile onların kontrol grupları arasında dramatik bir fark vermese de istenmeyen gebelik sonucu doğan çocukların gelişimlerinin daha fazla problemliliğe eğiliminde olduğunu göstermiştir. Ayrıca istenmeyen gebelik sonucu doğan çocukların kabul edilmiş gebelik sonucu doğan çocuklara göre ya hiç emzirilmediği ya da çok kısa bir süre emzirildiği bulunmuştur. İstenmeyen gebelik yaşayan anneler kabul edilmiş gebelik yaşayan annelere göre daha fazla çocuklarını, yaramaz, inatçı ve kötü huylu olarak tanımlamışlardır. Okulda ise istenmeyen gebelik sonucu doğan çocuklar, öğretmenleri tarafından önemli ölçüde daha az çalışkan olarak değerlendirilmişlerdir. Ayrıca istenmeyen gebelik sonucu doğan çocuklar istatistiksel olarak anlamlı olmasa da daha az konsantrasyon, girişim ve düzenlilik gösterme eğilimindeydiler. Cinsiyet açısından bakıldığında, istenmeyen gebelik ve kabul edilmiş gebelik sonucu doğan çocuklar arasında, erkek çocukları daha büyük bir uyuşmazlık göstermiştir. Ancak kızlarda iki grup arasında anlamlı bir fark yoktur (Matejcek ve ark., 1978).

Prag araştırmasının üçüncü ayağı olan çalışma 1961-63 yılları arasındaki katılımcıların 14-16 yaşlarına geldikleri zamanda yapılmıştır. Bu çalışmada istenmeyen gebelik sonucu doğan çocuklar ile kabul edilmiş gebelikler sonucu doğan çocuklar arasında görülen farklılıkların zamanla azalıp azalmadığı incelenmiştir. Sonuçlar, okul başarısındaki ve çocuğun kişiliğinin derecelendirilmesindeki farklılıkların önceye göre daha belirgin hale geldiğini göstermiştir. Ayrıca ergenlik döneminin, istenmeyen gebelik sonucu doğan çocukların sosyal riskini arttırdığı görülmüştür (Matejcek ve ark., 1980).

Araştırma sonuçları, istenmeyen çocukların anneleri tarafından düşmanlık derecesinde olmasa da daha az olumlu ilgi gördüğünü göstermiştir. İstenmeyen çocuklar daha az ebeveynin pozitif ilgisini çekmiş ve ihmal edilmiş, diğer yandan ebeveyn

otoritesi tarafından ezilmişlerdir. Ayrıca istenmeyen erkek çocuklar, annelerinin davranışlarını önemli derecede tutarsız olarak deneyimlemişlerdir. Babanın davranışları da benzer şekilde deneyimlenmiştir ancak iki grup arasındaki farklılıklar, anne davranışlarında olduğu kadar belirgin değildir. (Matejcek ve ark., 1980).

Gebeliğin istenme durumu ve cinsiyet etkileşimini göz önüne alan analiz sonucunda, istenmeyen gebeliğin, kız çocuklarından çok erkek çocuklarının kişilik gelişimini tehlikeye soktuğu ortaya konulmuştur (Matejcek ve ark., 1980).

Kubicka ve arkadaşları tarafından, istenmeyen gebelik sonucu ve kabul edilmiş gebelik sonucu doğan bireyler 30 yaşına geldiğinde tekrar incelenmişlerdir. Araştırmanın amacı istenmeyen gebelik ve kabul edilmiş gebelik sonucu doğan bireylerin 9 yaşındayken gözlenen davranışlarının 30 yaşında da gözlenip gözlenmediğini, davranışlar arasındaki farkları belirlemektir. Araştırma sonucunda işsizlik kaydı ile istenmeyen gebelik arasında istatistiksel olarak anlamlı bir etki bulunmuştur. Ayrıca istenmeyen gebelik cinsiyet etkileşimiyle de ilişkilidir. İstenmeyen gebelik sonucu doğan kadınlar, kabul edilmiş gebelik sonucu doğan kadınlardan üç kat daha fazla işsiz olarak kaydedilmişlerdir. Problemlı ailelerin ve suç kayıtlarının sonuçları, istatistiki olarak anlamlı olmasa da istenmeyen gebelik sonucu doğan kadınların kabul edilmiş gebelik sonucu doğan kadınlardan daha sık kaydının yapıldığını göstermiştir. Alkol ve madde bağımlılığı konusunda da, istenmeyen gebelik sonucu doğan erkeklerin kayıtları kabul edilmiş gebelik sonucu doğan erkeklerin kayıtlarından iki kat daha fazla bulunmuştur. Suç kayıtları incelendiğinde görülmüştür ki, 5 yıl ve daha uzun hapis cezası ile sonuçlanan ciddi suçlar istenmeyen gebelik sonucu doğan kişiler tarafından işlenmiştir. Ayrıca 18 yaşından önceki cezai davranışlar da istenmeyen gebelik sonucu doğan bireylerde daha sık kayda geçmiştir (Kubicka ve ark., 1995).

Prag araştırmasının dördüncü ayağı olan bu çalışma, planlanmamış gebelik sonucu doğan bireylerin kabul edilmiş gebelik sonucu doğan bireylere göre psikososyal adaptasyonlarının daha az olumlu olduğunu göstermiştir. İstenmeyen gebelik sonucu doğan kişiler daha az sosyalleşmiş ve daha sık depresif ruh haline sahip bulunmuşlardır (Kubicka ve ark., 1995).

Araştırmaya dördüncü ayağında istenmedikliğin etkisini incelemek için, hem istenmeyen gebelik sonucu hem de kabul edilmiş gebelik sonucu doğan bireylerin kardeşleri de eklenmiştir. İstenmeyen gebelik sonucu doğan kadınlar, kabul edilmiş gebelik sonucu doğan kadınlardan daha az duygusal istikrarlılık gösterirlerken; istenmeyen gebelik sonucu doğan bireylerin kardeşleri ile kabul edilmiş gebelik sonucu doğan bireylerin kardeşleri arasında böyle bir farklılık bulunmamıştır (Kubicka ve ark., 1995).

Kubicka, Roth, Dytrych, Matejcek ve David (2002) tarafından yapılan çalışmada ise 1961-63 yıllarında istenmeyen gebelik sonucu doğan kişiler, 28-31 ve 32-35 yaşları arasında incelenmişlerdir. Prag araştırmasının beşinci ayağı olan bu çalışmada aynı zamanda dördüncü ayağındaki araştırmanın da verilerinden faydalanılmıştır. Araştırmayla, istenmeyen gebelik sonucu doğmanın yetişkinlikte kötü zihinsel sağlık için risk faktörü olup olmadığı incelenmiştir. Araştırmaya istenmeyen gebelik sonucu doğan bireylerin kardeşleri, aynı zamanda sosyodemografik olarak eşleştirilmiş ve kabul edilmiş gebelik sonucu doğan bireyler ve kardeşleri de eklenmiştir. Analizler tam olarak hipotezi doğrulamasa da kısmi olarak destek sağlamıştır. Özellikle istenmeyen gebelik sonucu doğan kişilerin, kendi kardeşleri ve kabul edilmiş gebelik sonucu doğan bireyler ile onların kardeşlerine göre daha çok psikiyatrik hastalık sahibi oldukları görülmüştür. Ancak suçluluk, alkol ile ilgili bozukluklar ve ağır sigara kullanımının istenmeyen gebelik ile ilişkisi bulunmamıştır (Kubicka, Roth, Dytrych, Matejcek & David, 2002).

III. BÖLÜM

3.1. YÖNTEM

3.1.1. Katılımcılar

Araştırmanın örneklemini TC. Üsküdar Üniversitesi lisans ve yüksek lisans öğrencilerinden, yaşları 16-38 arası değişen 81 kadın ve 24 erkek olmak üzere 105 kişiden oluşmaktadır. Araştırmaya katılımda gönüllülük esas alınmıştır.

3.1.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri araştırmacı tarafından hazırlanan Demografik Bilgi Formu ve Anne Gebelik Oluşum Şekli Ölçeği ile TEMPS-A Mizaç Ölçeği ve Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği (EBBÖ) ile toplanmıştır.

3.1.2.1. Demografik Bilgi Formu ve Anne Gebelik Oluşum Şekli Ölçeği:

Araştırmaya katılan bireyler hakkında gerekli olan bilgileri almak ve annenin gebelik oluşum şeklini öğrenmek için araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Katılımcılara cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, kaçınıcı çocuk oldukları, kardeş sayıları ve annelerinin gebelik oluşum şekli sorulmuştur.

3.1.2.2. TEMPS-A (Temperament Evaluation of Memphis, Pisa, Paris and San Diego Autoquestionnaire) Mizaç Ölçeği:

Akiskal ve arkadaşları tarafından baskın duygulanım mizacını değerlendirmek için 1997'de geliştirilmiştir. Orijinal ölçek erkekler için 109, kadınlar için 110 maddedir. Türkçe'ye uyarlanmış şekli depresif, siklotimik, hipertimik, sınırlı ve endişeli

mizacı belirlemek üzere 100 maddeden oluşur. Kişi tüm yaşamını göz önünde tutarak maddeleri evet ya da hayır olarak cevaplandırır. Ankette baskın depresif (19 madde), siklotimik (19 madde), hipertimik (20 madde), sınırlı (18 madde) ve endişeli (24 madde) mizacı değerlendirmek için kesim noktaları sırasıyla 13, 18, 20, 13 ve 18 puandır. Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması Vahip ve arkadaşları tarafından 2005 yılında yapılmıştır. Türkçe formunun, her bir mizaç özelliği için ayrı ayrı hesaplanan test-yeniden test güvenilirliği 0.73 ile 0.93 ve Cronbach-alpha katsayısı 0.77 ile 0.85 arasındadır.

3.1.2.3. Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği (EBBÖ):

İki bölümden oluşmaktadır. Hazan ve Shaver tarafında geliştirilen ilk bölüm (1987) her biri erişkinleri güvenli, ikircikli ve kaçınan olarak sınıflamaya yarayan, çocuklukta ebeveynle ilişki özellikleri ve genel davranış özellikleri hakkında tanımlar içeren üç farklı ifadeden oluşmaktadır. Ölçeğin Mikulincer ve arkadaşları (1990) tarafından geliştirilen ikinci bölümü katılımcıdan her birini 1-7 arasında puanlanması istenen 15 maddeden oluşmaktadır. Her bir bağlanma biçemi 5 madde ile temsil edilmektedir ve en yüksek puan hangisinden alındıysa ölçeği dolduran bireyin bağlanma biçimini belirlemektedir. Ölçeğin İngilizce özgün formu bir uzman çocuk psikiyatristinin başkanlık ettiği (Dr. O.S.) İngilizce tıp eğitimi gören öğrenciler ve bir psikolog tarafından Türkçe'ye çevrildi. Daha sonra geri-çeviri yapıldı ve son Türkçe metin başka bir psikiyatrist tarafından denetlendi. Ölçeğin ikinci bölümünün iç tutarlılığı kaçınan ve kaygılı/ikircikli bağlanma için kabul edilebilir bulunurken (Cronbach α , sırasıyla = 0.61 ve 0.66) yazında daha önce vurgulanan bir sınırlılık olarak, güvenli bağlanma biçemi için zayıf bulundu (Cronbach α = 0.42). Bu nedenle Kesebir ve arkadaşları tarafından yapılan geçerlik güvenilirlik çalışmasında ikinci bölümde anlaşılır olmadığı düşünülen maddeler bölünerek 15 olan madde sayısı 18'e çıkarıldı. Orijinalinde her bir madde 1 ile 7 arasında puanlanırken, geçerlik, güvenilirlik çalışmasında "doğru" ya da "yanlış" olarak cevaplanması istendi. Güvenli, kaçınan ve kaygılı/ikircikli bağlanma için sırasıyla Cronbach alpha 0.72, 0.82 ve 0.85'tir. Araştırmada ikinci kısmı kullanılmıştır.

3.1.3. Veri Analizi

Çalışmadan elde edilen verilerin özetlenmesinde tanımlayıcı istatistikler sürekli değişkenler için *ortalama ± standart sapma* olarak tablo halinde verilmiştir.

Kategorik değişkenler *sayı ve yüzde* olarak özetlenmiştir.

Sayısal değişkenlerin normallik testi $n < 50$ olduğu durumda *Shapiro Wilks testi*, $n > 50$ olduğu durum/durumlarda ise *Kolmogrov Smirnov testi* ile kontrol edilmiştir.

Bağımsız grupların karşılaştırılmasında normal dağılım gösteren ve $n > 30$ şartını sağlayan durumlarda parametrik bir test olan *Independent Samples t test*, normal dağılım göstermeyen veya $n < 30$ olan durumlarda ise *Mann Whitney U testi* kullanılmıştır.

Bağımsız ikiden fazla grup için normal dağılım gösteren ve $n > 30$ olduğu durumlarda *One-Way ANOVA*, normal dağılım göstermeyen veya $n < 30$ olduğu durum/durumlarda ise *Kruskall Wallis testi* kullanılmıştır.

Parametrik olmayan testlerde gruplar arasındaki farklılıklar ikili olarak *Mann Whitney U testi* ile karşılaştırılıp, *Bonferroni düzeltmesi* yapılarak değerlendirildi.

Sayısal değişkenler arasındaki ilişkilerin incelenmesinde, normal dağılım gösteren ve $n > 30$ şartını sağlayan durumlarda *Pearson Korelasyon Katsayısı* kullanılmıştır.

İstatistiksel analizler SPSS 20.00 programı ile yapılmış ve istatistik analizlerde anlamlılık düzeyi 0.05 (p-value) olarak dikkate alınmıştır.

IV. BÖLÜM

4.1. BULGULAR

Bu bölümde araştırmamızın verilerinin istatistiki analizleri sonucu elde edilen bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 1’de çalışmaya dâhil edilen bireylerin yaş, kardeş sayısı ve kaçınıcı çocuk olduklarına ait özet istatistikler yer almaktadır.

Tablo 1. Yaş, Kardeş Sayısı ve Kaçınıcı Çocuk olduğu durumuna ait özet istatistikler

	N	Min	Max	Ort.	SS
Yaş	105	15	38	22.54	4.38
Kardeş Sayısı	105	0	10	2.67	1.81
Kaçınıcı Çocuk	105	1	8	2.04	1.41

Ort.: Ortalama, SS: Standart Sapma

Tablo 2 incelendiğinde, çalışmaya katılan bireylerin %77.1’inin kadın, %22.9’unun erkek olduğu görülmüştür. Eğitim düzeyleri araştırıldığında ise %65.7’sinin lisans, %34.3’ünün yüksek lisans mezunu olduğu görülmüştür. Gebelik oluşum şekillerine bakıldığında ise, %41.9’unun beklenen, %29.5’inin muhtemel ve %28.6’sının beklenmeyen olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 2. Cinsiyet, Eğitim Durumu ve Gebelik Oluşum Şekline ait özet istatistikler

		Sayı	%
Cinsiyet	Kadın	81	77.1%
	Erkek	24	22.9%
Eğitim Düzeyi	Lisans	69	65.7%
	Yüksek Lisans	36	34.3%
Gebelik Oluşum Şekli	Muhtemel	31	29.5%
	Beklenen	44	41.9%
	Beklenmeyen	30	28.6%

Tablo 3 incelendiğinde, gebelik oluşum şekline göre mizaç alt boyut ortalamaları arasındaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı araştırılmıştır. Buna göre bütün değişkenlere bakıldığında ortalamalar arasındaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı sonucuna varılmıştır ($p>.05$). Diğer bir deyişle benzer dağılım gösterdikleri gözlenmiştir.

Tablo 3. Gebelik Oluşum Şekline Göre Mizaç Alt Boyut Ortalamaları

	Gebelik Oluşum Şekli			p
	Muhtemel	Beklenen	Beklenmeyen	
	Ort.±SS	Ort.±SS	Ort.±SS	
Depresif Mizaç	26.06±3.69	25.05±3.58	24.70±3.57	0.303
Siklotimik Mizaç	27.61±2.69	26.05±4.76	24.80±5.60	0.057
Hipertimik Mizaç	31.16±4.31	30.50±5.13	31.77±3.65	0.492
İrritabl Mizaç	22.16±3.03	22.66±4.02	21.67±2.90	0.477
Anksiyoz Mizaç	32.42±4.57	31.02±5.47	30.20±5.39	0.243

One-Way ANOVA Kullanıldı. Ort.: Ortalama, SS: Standart Sapma
*: $p<.05$

Tablo 4 incelendiğinde, gebelik oluşum şekline göre bağlanma alt boyut ortalamaları arasındaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı araştırılmıştır. Buna göre bütün değişkenlere bakıldığında ortalamalar arasındaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı sonucuna varılmıştır ($p>.05$). Diğer bir deyişle benzer dağılım gösterdikleri gözlenmiştir.

Tablo 4. Gebelik Oluşum Şekline Göre Bağlanma Alt Boyut Ortalamaları

	Gebelik Oluşum Şekli			p
	Muhtemel	Beklenen	Beklenmeyen	
	Ort.±SS	Ort.±SS	Ort.±SS	
Güvenli Bağlanma	9.32±1.42	9.23±1.88	9.73±1.66	0.433
Kaçıngan Bağlanma	8.65±1.64	8.55±1.69	8.90±1.71	0.669
Kaygılı İkircikli Bağlanma	7.84±1.90	7.93±1.47	7.80±1.86	0.944

One-Way ANOVA Kullanıldı. Ort.: Ortalama, SS: Standart Sapma
*: $p<.05$

Tablo 5’de görüldüğü üzere, kardeş sayısı ve kaçınıcı çocuk olduğu durumları ile mizaç alt boyutları karşılaştırılmıştır. Buna göre kaçınıcı çocuk olduğu ile siklotimik mizaç arasında anlamlı düzeyde, zayıf, ters yönlü bir ilişki bulunduğu sonucuna varılmıştır ($r=-0,223$, $p=0,022$). Bireylerin kaçınıcı çocuk olduğu durumları arttıkça, siklotimik mizaç puanının azaldığı görülmüştür. Diğer karşılaştırmalar incelendiğinde anlamlı ve doğrusal bir ilişki bulunamadığı görülmüştür ($p>.05$).

Tablo 5. Kardeş Sayısı ve Kaçınıcı Çocuk Olduğu Durumuna Göre Mizaç Alt Boyut Puanları

		Depresif Mizaç	Siklotimik Mizaç	Hipertimik Mizaç	İrritabl Mizaç	Anksiyoz Mizaç
Kardeş Sayısı	r	0,070	0,064	0,082	0,143	-0,019
	p	0,477	0,519	0,405	0,145	0,851
	n	105	105	105	105	105
Kaçınıcı Çocuk	r	-0,160	-0,223	0,045	0,007	-0,119
	p	0,103	0,022*	0,648	0,942	0,226
	n	105	105	105	105	105

Spearman Korelasyon Katsayısı kullanıldı.

* $p<.05$

Tablo 6’da görüldüğü üzere, kardeş sayısı ve kaçınıcı çocuk olduğu durumları ile bağlanma alt boyutları karşılaştırılmıştır. Bütün değişkenler incelendiğinde anlamlı ve doğrusal bir ilişki bulunamadığı görülmüştür ($p>.05$).

Tablo 6. Kardeş Sayısı ve Kaçınıcı Çocuk Olduğu Durumuna Göre Bağlanma Alt Boyut Puanları

		Güvenli Bağlanma	Kaçınan Bağlanma	Kaygılı / İkiricikli Bağlanma
Kardeş Sayısı	r	-0,019	0,117	-0,030
	p	0,849	0,236	0,764
	n	105	105	105
Kaçınıcı Çocuk	r	-0,038	-0,096	-0,184
	p	0,698	0,332	0,060
	n	105	105	105

Spearman Korelasyon Katsayısı kullanıldı.

* $p<.05$

Tablo 7’de cinsiyet bakımından mizaç ve bağlanma alt boyut ortalamaları arasındaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı araştırılmıştır. Buna göre mizaç alt boyutlarından depresif ve hipertimik mizaç ortalamaları arasındaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna varılmıştır ($p < .05$). Kadınların depresif mizaç puan ortalaması erkeklere göre yüksek olurken, erkeklerin hipertimik mizaç puanı kadınlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek çıkmıştır. Diğer karşılaştırmalar incelendiğinde ortalamalar arasındaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı gözlenmiştir ($p > .05$).

Tablo 7. Cinsiyet Bakımından Mizaç ve Bağlanma Alt Boyut Ortalamaları

	Cinsiyet		p
	Kadın	Erkek	
	Ort.±SS	Ort.±SS	
Depresif Mizaç	25.79±3.70	23.42±2.65	0.001*
Siklotimik Mizaç	26.41±4.47	25.29±5.13	0.301
Hipertimik Mizaç	30.30±4.35	33.63±4.13	0.001*
İrritabl Mizaç	22.04±3.25	22.88±4.04	0.297
Anksiyoz Mizaç	31.57±5.17	29.96±5.31	0.186
Güvenli Bağlanma	9.35±1.56	9.58±2.10	0.548
Kaçıngan Bağlanma	8.73±1.63	8.50±1.84	0.559
Kaygılı İkircikli Bağlanma	7.91±1.73	7.71±1.65	0.607

Independent Samples t Test Kullanıldı. Ort.: Ortalama, SS: Standart Sapma

*: $p < .05$

V. BÖLÜM

5.1. TARTIŞMA

Bu araştırmada beklenen ve beklenmeyen gebelik sonucu dünyaya gelen kişilerin mizaç ve bağlanmalarında bir fark olup olmadığı incelenmiştir. Araştırmaya Üsküdar Üniversitesi lisans ve yüksek lisans öğrencilerinden 105 kişi katılmıştır ve toplanan verilere uygulanan istatistiksel analiz sonucunda bulunan sonuçlar, bu bölümde literatür ışığında tartışılmıştır.

Araştırmaya katılan kişilerin yaş ortalaması 22.54, kardeş sayısı ortalamaları 2.67, kaçınıcı çocuk olduğu durumlarının ortalaması ise 2.04'dür (Tablo 1). Katılımcıların %77.1'i kadın, %22.9'u erkektir; %65.7'si lisans, %34.3'ü yüksek lisans öğrencisidir; %41.9'u beklenen, %29.5'i muhtemel, %28.6'sı beklenmeyen gebelik sonucu dünyaya gelmiştir (Tablo 2).

Bu çalışmada muhtemel, beklenen ve beklenmeyen gebelik sonucu dünyaya gelen kişilerin mizaç alt boyut ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Muhtemel, beklenen ve beklenmeyen gebelik oluşum şekli ile doğan kişilerin mizaç alt boyut ortalamaları benzer dağılım göstermektedir (Tablo 3).

Gebelik ile ilgili yapılan araştırmalarda oluşum şeklinin etkileri çoğunlukla anne açısından incelenmiştir. Annenin, prenatal dönemdeki bebeğe bağlanması, doktor kontrolüne başlama zamanı ve devamlılığı, gebelik sürecindeki davranışları ve duygusal durumu ile postnatal dönemdeki davranışları ve duygusal durumu gebelik oluşum şeklinin etkileri çerçevesinde incelenmiştir (Baydar, 1995). Literatürde anne ile ilgili yapılan araştırmalardan daha az olsa da gebelik oluşum şeklinin doğan çocuk üzerindeki etkisini inceleyen araştırmalar da mevcuttur. Ancak bu araştırmalar daha çok doğan çocuğun sağlığı, zihinsel ve sosyal gelişimi, okul yaşamı, aileden aldığı gelişim imkanları gibi konulara odaklanmaktadır (Joyce ve ark., 2000; Myhrman, 1988; Baydar, 1995). Literatür incelemesi yapıldığında gebelik oluşum şekli ve doğan kişinin mizacı üzerindeki etkileri konusunda yapılmış bir araştırmaya rastlanmamıştır. Ne çocukluk dönemini ne de yaşamın ilerleyen dönemlerini kapsayan böyle bir araştırma

mevcut değildir. Ancak literatürde bu tür araştırmalar olmasa da çeşitli araştırmalar, bize dünyaya gelen kişinin mizacı konusunda bazı ipuçları vermektedir.

Myhrman (1988), istenmeyen gebelik sonucu doğan kız çocuklarının, öğretmenleri tarafından kişisel davranışları ve okul arkadaşlarıyla ilişkilerinde daha düşük seviyede değerlendirildiklerini görmüştür. İstenmeyen gebelik sonucunda doğan kız çocukları eğitim uygulamalarında daha tutarsız ve daha olumsuz sonuçlar elde etmişlerdir. Ayrıca mümkün olan en erken yaşta okuldan ayrılmak istemişler ve okula gitme konusunda daha isteksiz davranmışlardır (Myhrman, 1988). Höök (1975) yaptığı araştırmada davranışsal semptomların, istenmeyen gebelik sonucu doğan erkeklerde onların kontrol gruplarına göre daha fazla olduğunu göstermiştir. Ayrıca duygusal toyluğun da istenmeyen gebelik sonucu doğan bireylerde daha yaygın olduğunu bulmuştur (akt. Kubicka ve ark., 2002). Matejcek ve arkadaşlarının (1978) yapmış olduğu araştırmada istenmeyen gebelik yaşayan anneler, kabul edilmiş gebelik yaşayan annelere göre çocuklarını daha fazla yaramaz, inatçı ve kötü huylu olarak tanımlamışlardır. Okulda ise istenmeyen gebelik sonucu doğan çocuklar, öğretmenleri tarafından önemli ölçüde daha az çalışkan olarak değerlendirilmişlerdir. Ayrıca istenmeyen gebelik sonucu doğan çocuklar istatistiksel olarak anlamlı olmasa da daha az konsantrasyon, girişim ve düzenlilik gösterme eğilimindedirler. Aynı zamanda istenmeyen gebelik ve kabul edilmiş gebelik sonucu doğan çocuklar arasında erkek çocukları daha büyük bir uyuşmazlık göstermişlerdir (Matejcek ve ark., 1978).

Matejcek ve arkadaşları tarafından 1980 yılında yapılan devam araştırmasında ise okul başarısında ve çocuğun kişiliğinin derecelendirilmesindeki farklılıkların önceye göre daha belirgin hale geldiği görülmüştür. Ayrıca ergenlik döneminin istenmeyen gebelik sonucu doğan çocukların sosyal riskini arttırdığı da görüşmüştür (Matejcek ve ark., 1980). Kubicka ve arkadaşları, işsizlik kaydı ile istenmeyen gebelik arasında istatistiksel olarak anlamlı bir etki bulmuşlardır. İstenmeyen gebelik sonucu doğan kadınlar, kabul edilmiş gebelik sonucu doğan kadınlardan üç kat daha fazla işsiz olarak kaydedilmişlerdir. İstatistiksel olarak anlamlı olmasa da istenmeyen gebelik sonucu doğan kadınların kabul edilmiş gebelik sonucu doğan kadınlara göre daha fazla suç kaydı olduğu görüşmüştür. Ayrıca istenmeyen gebelik sonucu doğan erkeklerin de kabul edilmiş gebelik sonucu doğan erkeklere göre daha çok alkol ve madde bağımlılığı

konusunda kaydı bulunduğu görülmüştür. Suç kayıtları incelendiğinde, beş yıl ve daha fazla hapis cezası ile sonuçlanan ciddi suçlar, istenmeyen gebelik sonucu doğan kişiler tarafından işlenmiştir. Aynı zamanda 18 yaşından önceki cezai davranışlar da istenmeyen gebelik sonucu doğan bireylerde daha sık kayda geçmiştir. Araştırma istenmeyen gebelik sonucu doğan bireylerin kabul edilmiş gebelik sonucu doğan bireylere göre sosyal adaptasyonlarının daha az olumlu olduğunu göstermiştir. Bu kişilerin daha az sosyalleştiği ve daha sık depresif ruh haline sahip oldukları bulunmuştur. Ayrıca araştırmada istenmeyen gebelik sonucu doğan kadınların kabul edilmiş gebelik sonucu doğan kadınlardan daha az duygusal istikrarlılık gösterdikleri bulunmuştur (Kubicka ve ark., 1995).

Literatürde gebelik oluşum şeklinin doğan kişinin mizacına etkisi ile ilgili yapılan araştırmalar olmasa da bu sonuçlar, doğan kişinin mizacı konusunda bizlere ipuçları vermektedir. Bu bulgular araştırmamızın sonuçları ile tutarlılık göstermese de gebelik oluşum şekli ve doğan kişinin mizacı üzerindeki etkilerinin araştırılmasının literatür açısından bir gereklilik arz ettiğini düşünmekteyiz.

Araştırma sonucunda muhtemel, beklenen ve beklenmeyen gebelik sonucu dünyaya gelen kişilerin bağlanma alt boyut ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Muhtemel, beklenen ve beklenmeyen gebelik şekli ile doğan kişilerin bağlanma alt boyut ortalamaları benzer dağılım göstermektedir (Tablo 4).

Anne ile bebek arasında kurulan bağ aslında çok önceden, rahimden başlayan bir sürecin devamıdır (Verny & Kelley, 1982). Yapılan araştırmalar anne ile bebek arasındaki bağlanmanın gebelik döneminde kurulmaya başladığını göstermektedir. Bu bağlanma doğum sonrası anne-bebek arasında kurulan bağı da etkilemektedir (akt. Dereli Yılmaz, 2013) ve bebeğin anne ile kurduğu bu ilk bağlanma deneyimi daha sonra yaşayacağı bağlanma deneyimlerinin temelini oluşturmaktadır (akt. Mutlu, Yorbık, Tanju, Çelikel & Sezer, 2015).

Literatürde gebelik oluşum şeklinin anne-bebek bağlanmasına etkisini inceleyen bir çalışma mevcut değildir. Gebelik ve anne-bebek bağlanması ile ilgili yapılan çalışmalarda ise oluşum şeklinin ve gebelik niyetinin anne-bebek bağlanmasını olumsuz

etkilediğini gösteren veriler mevcuttur (akt. Dereli Yılmaz, 2013; akt. Günay, 2015). Yapılan birçok çalışma daha çok annenin bebeğine bağlanması üzerinde durmaktadır. Ancak literatürde gebelik oluşum şeklinin doğan kişinin üzerindeki etkisini inceleyen araştırmalar mevcut değildir. Ne çocukluk dönemini ne de yaşamın ilerleyen dönemlerini kapsayan böyle bir araştırma yoktur. Ancak literatürde bu tür araştırmalar olmasa da çeşitli araştırmalar, bize dünyaya gelen çocuğun bağlanması konusunda bazı ipuçları vermektedir.

Frankfurt'ta yapılan bir araştırmaya göre bir aile kurmayı isteyen ve bebeklerini kabul eden annelerden doğan bebekler, reddeden annelerden doğan bebeklere göre doğum ve sonrasında fiziksel ve duygusal olarak çok daha sağlıklı bulunmuşlardır. Yapılan bir araştırmaya göre anne bebeğinin doğumunu ne kadar çok heyecanla beklerse, doğan bebeğin duygusal bakımdan dengeli olma şansı o kadar yüksek olmaktadır (akt. Verny & Kelley, 1982). Roe ve Drivas (1993) tarafından yapılan araştırmada, gebeliği planlanan bebeklerin, gebeliği planlanmayan bebeklere göre, yabancılardan ziyade annelerine daha farklı sesli yanıt verdikleri bulunmuştur. Yabancı kadınlara karşı annelere verilen bu farklı ses yanıtları göstermiştir ki gebeliği planlanan bebekler gebeliği planlanmayan bebeklere göre hem bilişsel işleme olarak daha gelişmiş hem de anneye gebeliği planlanmayan yaşlılarına göre daha fazla bağlıdırlar ve bu durum Yunanistan ve Amerika gibi iki farklı kültürde de aynı çıkmıştır. Çalışmanın sonuçları gebe kalması planlanan üç aylık bebeklerin gebe kalması planlanmayan üç aylık bebeklere göre yabancından ziyade kendi annelerine daha farklı sesli tepkiler verdiklerini göstermektedir ki bu durumda annenin bebeğe olan hislerinin, bebeğin ilişki kalitesine ve anne ile etkileşimine katkı sağladığı sonucuna varılabilir (Roe & Drivas, 1993). Finlandiya'da, 1966-80 yılları arasında yapılan bir araştırmada, anneleri tarafından gebelikleri sırasında istenmedikleri belirtilen çocukların 14 yıl sonra incelendiği bir araştırmada istenmeyen gebelik sonucu doğan çocuklar ile kontrol grubundaki çocuklar arasındaki farklar dramatik olmasa da istenmeyen gebelik sonucu doğan kız çocukları ile onların kontrol grupları arasında tutarlı bir fark bulunmuştur. İstenmeyen gebelik sonucu doğan kız çocukları özellikle babaları ile olan ilişkilerinde babalarının daha düşmanca davrandığını hissettiklerini belirtmişlerdir (Myhrman, 1980). Baydar (1995) tarafından yapılan araştırmada ise okul öncesi yaşlarda, zamanlama hatası ve istenmeyen gebelik sonucu doğan çocukların, beceri geliştirme için daha az

fırsata sahip oldukları, anneleri ile daha az olumlu etkileşime girdikleri ve istenen gebelik sonucu doğan çocuklardan daha fazla otoriter ebeveynlik stilleri ile karşılaştıkları bulunmuştur (Baydar, 1995).

Prag'da 1961-63 yılları arasında başlatılan araştırmanın Matejcek ve arkadaşları (1980) tarafından yapılan üçüncü ayağının sonuçları, istenmeyen çocukların, anneleri tarafından düşmanlık derecesinde olmasa da daha az olumlu ilgi gördüğünü göstermiştir. İstenmeyen çocuklar daha az ebeveynin pozitif ilgisini çekmiş ve ihmal edilmiş, diğer yandan ebeveyn otoritesi tarafından ezilmişlerdir. Ayrıca istenmeyen erkek çocuklar, annelerinin davranışlarını önemli derecede tutarsız olarak deneyimlemişlerdir. Babanın davranışları da benzer şekilde deneyimlenmiştir ancak iki grup arasındaki farklılıklar anne davranışlarında olduğu kadar belirgin değildir (Matejcek ve ark., 1980). Bu sonuçlar göstermektedir ki istenmeyen, planlanmayan ya da zamanlama hatası olan gebelik sonucu dünyaya gelen bebekler istenen ve planlanan gebelik sonucu dünyaya gelen bebeklerden bağlanma ve ebeveyn ilgisi açısından daha dezavantajlılardır.

Literatürde gebelik oluşum şeklinin doğan kişinin bağlanmasına etkisi ile ilgili yapılan araştırmalar olmasa da bu sonuçlar, doğan kişinin bağlanması konusunda bizlere ipuçları vermektedir. Bu bulgular araştırmamızın sonuçları ile tutarlılık göstermese de gebelik oluşum şekli ve doğan kişinin bağlanması üzerindeki etkilerinin araştırılmasının literatür açısından bir gereklilik arz ettiğini düşünmekteyiz.

Araştırmamızda kardeş sayısı ve kaçınıcı çocuk olduğu durumu ile mizaç ve alt boyutları da karşılaştırılmıştır. Buna göre kaçınıcı çocuk olduğu ile siklotimik mizaç arasında anlamlı düzeyde, zayıf, ters yönlü bir ilişki bulunduğu sonucuna varılmıştır ($r=-0,223$, $p=0,022$). Bireylerin kaçınıcı çocuk olduğu durumları arttıkça siklotimik mizaç puanının azaldığı görülmüştür. Diğer karşılaştırmalar incelendiğinde anlamlı ve doğrusal bir ilişki bulunamadığı görülmüştür ($p>.05$) (Tablo 5).

Yapılan literatür taramasında kardeş sayısı değişkeninin mizaç üzerindeki etkisini açıklayan araştırmalara rastlanılmamıştır. Ancak kardeş sayısı değişkeninin kişi üzerindeki çeşitli etkilerini araştıran çalışmalar mevcuttur. Kardeş sayısı çocukların karakterinin şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır ve Lewis (1973) ve Tomes (

1976) çocuk sayısı ile çocuk kalitesi arasında negatif bir ilişki olduğunu söylemişlerdir (akt. Ay, 2014). Saral (1993) ise tek ya da iki kardeşi olan ergenlerin sosyal uyum düzeylerinin çok kardeşi olanlardan daha yüksek olduğunu bulmuştur (akt. Dede, 2015). Başer ve arkadaşları tarafından 1998 yılında yapılan bir araştırmada bir iki kardeşi olan öğrencilerin benlik modelinin daha olumlu olduğu bulunmuştur (akt. Dede, 2015). Lise öğrencilerinin atılganlık düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelendiği bir araştırmada kardeş sayısı değişkeni ile atılganlık puanı arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (akt. Kılıç, 2009). Liu, Lin ve Chen (2010) tarafından yapılan bir araştırmada ise tek çocuk olan ergenler tek çocuk olmayan ergenlere göre akranları ile daha ilişkili ve psikolojik, davranışsal olarak daha iyi rapor edilmişlerdir (Liu, Lin & Chen, 2010). Kartal (2013) ise yaptığı bir araştırmada ortaöğretim öğrencilerinin öznel iyi oluş puanları ile kardeş sayısı değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulmuştur. Ailede kardeş sayısı arttıkça öznel iyi oluş puan ortalamaları düşmektedir (Kartal, 2013).

Literatürde kardeş sayısı değişkeni ile mizaç arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırmaya ulaşamamış olsa da bu sonuçlar, kardeş sayısının kişinin mizacına etkisi konusunda bizlere ipuçları vermektedir ve bu konuda literatürün genişletilmesinin gerektiğini düşünmekteyiz.

Kaçıncı çocuk olduğu yani doğum sırası ile mizaç arasındaki ilişkiyle ilgili yapılan literatür araştırmasında ise doğum sırası değişkenini inceleyen ilk kişinin Alfred Adler olduğu görülmüştür. Adler en büyük, ortanca ve en küçük çocukların aile içindeki yerlerinden ötürü farklı sosyal deneyimler yaşadıklarını, bunun sonucu olarak da farklı kişilik sergilediklerini savunmuştur. Yani Adler'e göre ilk çocuk ortancadan, ortanca da daha sonra doğanlardan farklı özellikler geliştirmektedir (Schultz & Schultz, 2004; Burger, 2004). Kevin Leman'a göre ise doğum sırası nasıl bir insan olacağımızı, nasıl bir insanla evleneceğimizi, hangi mesleği seçeceğimizi, nasıl bir anne baba olacağımızı güçlü bir şekilde etkilemektedir (akt. Ay, 2014). Sulloway (1996) doğum sırası farkları hakkında yeni hipotezler sunmuş ve beş büyük kişilik boyutunu kullanmıştır. Buna göre ilk çocukların başarı odaklı, endişeli, iddialı, dışadönük, korkulu, ailesi ile özdeşleşen, kıskanç, nevrotik, organize, planlı, sorumlu, kendine güvenen ve geleneksel olduğunu iddia etmiştir. Ayrıca stres altındayken ortaklık eğiliminde olduklarını ve

sonradan doğanlara göre liderlik özelliklerinin daha güçlü olduğunu söylemiştir. Ona göre daha sonra doğanlar ise maceracı, fedakar, işbirliğine yatkın, rahat, empatik, popüler, isyankar, girişken ve sıra dışıdır (akt. Demiray, 2015). Doğum sırasının erken kişilik oluşumu üzerindeki etkisini inceleyen bir araştırmada ilk doğan bebekler ile sonra doğan bebeklerin mizaç özelliklerinin anne tarafından derecelendirilmeleri karşılaştırılmıştır. İlk doğan bebekler sonra doğan bebeklere göre anneleri tarafından yeni ve ani uyaranlarla temasta daha az korkulu olarak değerlendirilmişlerdir (akt. Kerestes, 2006). Bu bulgular araştırmamızın sonuçları ile tutarlılık göstermemektedir.

Araştırmamızda kardeş sayısı ve kaçınıcı çocuk olduğu durumları ile bağlanma alt boyutları da karşılaştırılmıştır. Bütün değişkenler incelendiğinde anlamlı ve doğrusal bir ilişki bulunamadığı görülmüştür ($p > .05$) (Tablo 6).

Kardeş sayısı değişkeni ve bağlanma ile ilgili yapılan literatür araştırmasında ise farklı bulgular bulunmuştur. Yetişkin bağlanma stillerinin cinsiyet, medeni durum, kardeş sayısı, duygusal zeka, ilişkiye bağlılık ve ilişkide algılanan tatmin açısından incelendiği bir araştırmada yetişkin bağlanma stillerinin kardeş sayısı söz konusu olduğunda kaçınan bağlanma stilinde 1-2 kardeş ile 3-4-5 kardeş arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. Yani kaçınan bağlanma stili puanları kardeş sayısına göre anlamlı fark gösterirken diğer bağlanma stilleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır (Sümer, 2006). Dede (2015) tarafından yapılan bir araştırmada bağlanma stillerinin kayıtsız bağlanma alt boyutunun kardeş sayısı değişkeni ile ilişkisi anlamlı bulunmuştur. Yani ergenlerin kayıtsız bağlanma puanlarının kardeş sayısına göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür (Dede, 2015). Bu bulgular araştırmamızın sonucu ile tutarlılık göstermemektedir. Ancak literatür araştırması sonucu araştırmamızın sonuçları ile tutarlılık gösteren bazı araştırmalar da mevcuttur.

Lise öğrenimini görmekte olan ergenlerin ebeveynlerine bağlanma örüntüleri ile atılganlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırmada Ebeveyne Bağlanma Envanteri Anneye Bağlanma Alt Ölçeği ve Babaya Bağlanma Alt Ölçeğinin puanlarının kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesi sonucu istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. Yani lise öğrenimini görmekte olan ergenlerin anneye ve babaya bağlanma düzeyleri ile kardeş sayısı değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı söylenebilir (

Kılıç, 2009). Başer Şeker (2009) tarafından yapılan bir araştırmada bağımsız değişken olarak ele alınan kardeş sayısının bağlanma stillerinde belirleyici bir rolü olmadığı bulunmuştur. Yani sahip olunan kardeş sayısı bağlanma stillerinin belirlenmesinde etkili değildir (Başer Şeker, 2009). Topkara (2014) tarafından yapılan araştırmada ise kardeş sayısı ile bağlanma stilleri arasında yapılan analizler sonucu güvenli bağlanma ölçeği, korkulu bağlanma ölçeği ve kayıtsız bağlanma ölçeği puanları ile kardeş sayısı değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Buna göre güvenli bağlanma, korkulu bağlanma ve kayıtsız bağlanma doğum sırası değişkenine göre farklılık göstermemektedir. Yapılan incelemede saplantılı bağlanma ölçeği ile kardeş sayısı değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre saplantılı bağlanma kardeş sayısı değişkenine göre farklılık göstermektedir. Araştırma sonucunda 5 ve daha fazla kardeşi olan bireylerin diğer bireylere oranla saplantılı bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur (Topkara, 2014). Okul öncesi kuruma devam eden 4-5 yaş grubu öğrencilerin benlik kavramı ve bağlanma stillerinin anne davranışları açısından incelendiği bir araştırmada da kardeş sayısı değişkeninin çocukların bağlanma stillerine etki etmediği bulunmuştur. Yani çocukların bağlanma stilleri kardeş sayısına göre değişiklik göstermemektedir (Yıldırım Kurtuluş, 2016).

Literatürde kaçınıcı çocuk olduğu yani doğum sırası ile bağlanma arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar mevcuttur. Lise öğrenimini görmekte olan ergenlerin ebeveynlerine bağlanma örüntüleri ile atılganlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırmada Ebeveyne Bağlanma Envanteri Anneye Bağlanma Alt Ölçeği ve Babaya Bağlanma Alt Ölçeğinin puanlarının doğum sırası değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesi sonucu istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. Yani lise öğrenimini görmekte olan ergenlerin anneye ve babaya bağlanma düzeyleri ile doğum sırası değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı söylenebilir (Kılıç, 2009). Başer Şeker (2009) tarafından yapılan bir araştırmada bağımsız değişken olarak ele alınan doğum sırasının bağlanma stillerinde belirleyici bir rolü olmadığı bulunmuştur. Yani kişinin doğum sırası bağlanma stillerinin belirlenmesinde etkili değildir (Başer Şeker, 2009). Topkara (2014) tarafından yapılan araştırmada ise kaçınıcı çocuk olduğu durumu ile bağlanma stilleri arasında yapılan analizler sonucu tüm bağlanma alt ölçek puanları ile kaçınıcı çocuk olduğu

durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Buna göre güvenli bağlanma, korkulu bağlanma, saplantılı bağlanma ve kayıtsız bağlanma doğum sırası değişkenine göre farklılık göstermemektedir (Topkara, 2014). Bu bulgular araştırmamızın sonuçları ile tutarlılık göstermektedir.

Araştırmamızda cinsiyet bakımından mizaç ve bağlanma alt boyut ortalamaları arasındaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı da araştırılmıştır. Buna göre mizaç alt boyutlarından depresif ve hipertimik mizaç ortalamaları arasındaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna varılmıştır ($p < .05$). Kadınların depresif mizaç puan ortalaması erkeklere göre yüksek olurken, erkeklerin hipertimik mizaç puanı kadınlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek çıkmıştır. Diğer karşılaştırmalar incelendiğinde ortalamalar arasındaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı gözlenmiştir ($p > .05$) (Tablo 7).

Literatürde cinsiyetin mizaç üzerindeki etkisini inceleyen araştırmalar mevcuttur. Mizaç ve Karakter Envanterinin Türkçe geçerlik, güvenirlik çalışmasının yapıldığı araştırmanın mizaç boyutunda, kadınlarda Yenilik Arayışı, Zarardan Kaçınma ve Ödül Bağımlılığı puanları erkeklerden anlamlı olarak yüksek bulunmuştur (Köse, Sayar, Ak, Aydın, Kalelioğlu, Kırpınar, Reeves, Przybeck & Cloringer, 2004). Öğretmen adaylarının mizaç, karakter ve kimlik özelliklerini inceleyen bir araştırmada cinsiyetin mizaç üzerindeki etkisi incelenmiş ve Yenilik Arayışı, Sebat Etme ve Kendini Aşma boyutları cinsiyete göre önemli farklılıklar göstermemiştir. Ancak Zarardan Kaçınma, Ödül Bağımlılığı ve İşbirliği Yapma boyutları cinsiyete göre önemli farklılıklar göstermektedir. Araştırma sonucunda kadınların Zarardan Kaçınma, Ödül Bağımlılığı ve İşbirliği Yapma boyutları erkeklere oranla daha yüksek bulunmuştur (Totan Aysan & Bektaş, 2010). Bir grup sağlık çalışanı üzerinde öfke ve mizaç özelliklerinin ilişkisini inceleyen bir araştırmada cinsiyetler arasında mizaç alt ölçekleri açısından anlamlı bir fark bulunamamıştır (Keskin, Babacan Gümüş & Engin, 2011). Anne kişiliği ve çocuğun mizacının incelendiği bir araştırmada çocukların cinsiyetine göre mizaç ölçeğinin alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Yani cinsiyet değişkeninin çocuğun mizacında anlamlı bir fark yaratmadığı bulunmuştur (Güngör Aytar, Aksoy & Kaytez, 2014). Nikotin bağımlılığının mizaç ve duygudurum ile ilişkisinin kadın ve erkek cinsiyetteki farklarını

karşılaştırmak amacıyla yapılan bir araştırmada kişilerin cinsiyetine göre Siklotimik Mizaç ve Hipertimik Mizaç özelliğinin olup olmaması arasında anlamlı fark bulunamamıştır. Depresif Mizaç, İrritabl Mizaç ve Anksiyöz Mizaç özelliğinin cinsiyete göre olup olmaması arasındaki fark ise anlamlı bulunmuştur. Kadınların sırasıyla %6'sında ve %4'ünde depresif mizaç ve irritabl mizaç özelliği bulunurken erkeklerde bulunamamıştır. Anksiyöz mizaç özelliği ise kadınların %10'unda görülürken erkeklerin %1'inde görülmüştür. Ayrıca kişilerin cinsiyetine göre Depresif Mizaç, Siklotimik Mizaç, Anksiyöz Mizaç ve mizaç (toplam skor) ölçeklerinin puanlarının arasında anlamlı fark bulunmuştur. Kadınların erkeklere göre Depresif Mizaç, Siklotimik Mizaç, Anksiyöz Mizaç ve mizaç (toplam skor) düzeyleri daha yüksek bulunmuştur (Aşan, 2016). Bu sonuçlar Depresif Mizaç açısından araştırmamızın sonuçları ile tutarlılık göstermektedir. Bireylerde bağlanma biçimleri ile mizaç ve karakter ilişkisini inceleyen bir araştırmada ise kişilerin cinsiyetlerine göre Mizaç ve Karakter Envanterinin alt boyutlarından Yenilik Arayışı, Zarardan Kaçınma, Ödül Bağımlılığı, Kendi Kendini İdare Etme, İş Birliği Yapma ve Kendini Aşma alt ölçekleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Yalnız Sebati Etme alt ölçeğinde cinsiyet açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (Köse, 2016). Mizaç ve Karakter Envanterinin gözden geçirilmiş formunun Türkçe geçerlik, güvenilirlik çalışmasında cinsiyete göre mizaç alt boyutları incelenmiş ve cinsiyetin Zarardan Kaçınma, Ödül Bağımlılığı, İş Birliği Yapma ve Kendini Aşma boyutlarını önemli derecede etkilediği bulunmuştur. Mizaç boyutunda Zarardan Kaçınma puanlarında cinsiyet açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Kadınlar Zarardan Kaçınma ölçeği ve tüm alt ölçeklerinde erkeklerden daha yüksek puanlar almışlardır (Yalçın, 2017).

Literatürde cinsiyetin bağlanma üzerindeki etkisini inceleyen araştırmalar mevcuttur. Yetişkinlerin bağlanma stillerinin bazı değişkenlere göre incelendiği bir araştırmada cinsiyet açısından bağlanma stillerinde anlamlı bir fark bulunamamıştır (Sümer, 2006). Lise öğrenimini görmekte olan ergenlerin atılganlık düzeylerinin ebeveynlerine bağlanma örüntülerine ve bazı değişkenlere göre incelendiği bir araştırmada cinsiyet ile anneye ve babaya bağlanma düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur (Kılıç, 2009). Sümer ve Şendağ'ın (2009) yapmış olduğu bir araştırmada da cinsiyet bakımından anne ve babaya bağlanma

düzeyleri arasında bir fark olmadığı bulunmuştur. Kerns ve arkadaşlarının 2000 yılında yaptığı araştırma da bu bulgularla tutarlı olarak ebeveyn bağlanmasında cinsiyet farkının anlamlı olmadığını göstermiştir (akt. Kılıç, 2009). Üniversite öğrencilerinin yeme tutumları ile yetişkin bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin cinsiyete göre incelendiği bir araştırmada cinsiyet ile tüm bağlanma alt ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (Topkara, 2014). Bu bulgular araştırmamızın sonuçları ile tutarlılık göstermektedir. Lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ve yaşam doyumlarının incelendiği bir araştırmada cinsiyetin bağlanma stillerine etkisinin incelenmesi sonucu erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla güvenli ve saplantılı bağlanma stiline sahip olduğu, kız öğrencilerin ise erkeklere göre daha fazla korkulu bağlanma stiline sahip olduğu bulunmuştur. Kayıtsız bağlanma alt boyutunda ise cinsiyet açısından anlamlı bir fark bulunamamıştır (Başer Şeker, 2009). Lise öğrencilerinin çatışma çözme yaklaşımlarının bağlanma stilleri ve bazı değişkenler açısından incelendiği bir araştırmada ergenlerin bağlanma stillerinin cinsiyete göre kayıtsız bağlanma ve korkulu bağlanma alt boyutlarında anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Kayıtsız ve korkulu bağlanan kızların ortalaması erkeklere göre anlamlı derecede daha yüksektir (Dede, 2015). Kesmez tarafından yapılan bir meta analizde cinsiyetin Güvenli Bağlanma, Korkulu Bağlanma ve Saplantılı Bağlanma stilleri üzerinde etkisi olduğu bulunurken, Kayıtsız Bağlanma stili üzerinde etkisi olmadığı bulunmuştur. Erkeklerin güvenli bağlanma ve saplantılı bağlanma stilleri kadınlara göre anlamlı olarak farklıyken, kadınların korkulu bağlanma stilleri erkeklere göre anlamlı olarak farklıdır (Kesmez, 2017).

5.2. SONUÇ

Araştırmamız sonucunda gebelik oluşum şekli ile doğan kişinin mizacı ve bağlanması açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. Literatür incelemesi sonucunda da gebelik oluşum şeklinin mizaç ve bağlanmaya etkisini inceleyen araştırma olmadığı görülmüştür. Gebelik, anne çocuk bağlanması ile ilgili yapılan araştırmalardan elde edilen verilere göre planlanmayan, istenmeyen ve zamanlama hatası gebelik sonucu doğan bireylerin kişilik, karakter ve bağlanma açısından daha dezavantajlı oldukları görülmektedir. Bu sonuçlar araştırmamızın

sonuçları ile tutarlılık göstermese de gebelik oluşum şeklinin doğan kişinin mizacı ve bağlanması üzerinde etkisi olup olmadığının araştırılmasının literatür açısından gerekli olduğunu düşündürmektedir.

Araştırmamızda gebelik oluşum şekli muhtemel (yeni evli bir çiftin sahip olacağı öngörülen ilk bebekleri), beklenen ve beklenmeyen olarak üçe ayrılmıştır ve bu durumun sonucu etkilediği düşünülmektedir. Yeni yapılacak çalışmalarda gebelik oluşum şeklinin kategorileştirilmesi noktasında istenen, istenmeyen ve zamanlama hatası seçeneklerinin de çalışmalara dahil edilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.

Araştırmamızda gebelik oluşum şekli direk katılımcılara sorulmuş, anne bilgisine başvurulmamıştır. Bireylerin kendi gebelik oluşum şekillerini bilmeme ya da doğru bilmeme olasılıkları göz ardı edilmiştir. Yeni yapılacak araştırmalarda anne bilgisine başvurulmasının uygun olacağı düşünülmektedir.

Araştırmamızda aynı zamanda sadece Üsküdar Üniversitesi öğrencileri ile çalışılmıştır. Eğitim düzeyi ve sosyoekonomik özellikler açısından birbirine yakın kişiler ile çalışıldığı için yeni araştırmalarda farklı sosyoekonomik özelliklere ve eğitim seviyelerine sahip kişilerle çalışılmasının daha iyi olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Arslan, H., (2010). “Algılanan Ebeveyn Kabul Ve Reddinin Mizaç ve Karakter Özelliklerine Etkisi”, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Arslan, İ., ve Mete, S., (2005). “Beklenmeyen Gebelikler”, Atatürk Üniv. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, Cilt: 8, Sayı: 1, 2005.

Aşan, A.N., (2016). “Nikotin Bağımlılığının Mizaç Ve Duygudurum İle İlişkisi Kadın Ve Erkek Cinsiyette Birbirinden Farklı Mıdır?”, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Aşkar, A., (2015). “Obez Hastaların Afektif Mizaç Özelliklerinin Aratırılması”, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tıp Fakültesi, Tıpta Uzmanlık Tezi, Kahramanmaraş.

Ay, M., (2014). “Doğum Sırası Ve Başarı Arasındaki İlişki: Bir Alan Araştırması”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Aydın, B., (2010). Çocuk ve Ergen Psikolojisi, Nobel Yayın Dağıtım, 3. Baskı.

Başer Şeker, G., (2009). “Lise Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri Ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi”, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Baydar, N., (1995). “Consequences For Children Of Their Birth Planning Status”, Family Planning Perspectives, 27:228–234 & 245, 1995.

Bowlby, L., (1969). Bağlanma: Bağlanma ve Kaybetme 1, Pinhan Yayıncılık, 2012, İstanbul.

Burger, J.M., (2004). Kişilik. Psikoloji Biliminin İnsan Doğasına Dair Söyledikleri, Kaknüs Yayınları, 1. Baskı, 2006.

Dede, F., (2015). “Lise Öğrencilerinin Çatışma Çözme Yaklaşımlarının Bağlanma Stilleri Ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi”, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Adana.

Demiray, P., (2015). “Cinsiyete Göre Gerçek Doğum Sırasının Atılganlık Düzeyine Etkisi”, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Dereli Yılmaz, S., (2013). “Prenatal Anne-Bebek Bağlanması”, Hemşirelik Eğitim Araştırma Dergisi 2013; 10(3): 28-33.

Dönmez, M., (2016). “Madde Kullanım Bozukluğu Nedeniyle Yatarak Tedavi Gören Hastalarda Bağlanma Biçimleri İle Mizaç Özellikleri Arasındaki İlişki”, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Forssman, H. ve Thuwe, I., (1965). "One Hundred And Twenty Children Born After Application For Therapeutic Abortion Refused. Their Mental Health, Social Adjustment And Educational Level Up To The Age Of 21", From The Psychiatric Departments Of The Goteborg University At The Sahlgren Hospital (Professor Bengt 7. Lindberg) And At St. Jorgen's Hospital (Professor Hans Forssman), 1965.

Goto, A., Yasumura, S., Yabe, J. ve Reich, M.R., (2006). "Addressing Japan's Fertility Decline: Influences Of Unintended Pregnancy On Child Rearing", *Reproductive Health Matters* 2006; 14(27): 191-200.

Günay, P., (2015). "Gebe Kadınlarda Prenatal Bağlanma Düzeyi İle İlişkili Değişkenlerin İncelenmesi", Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Güngör Aytaç, A., Aksoy, A.B. ve Kaytez, N., (2014). "Anne Kişiliği Ve Çocuğun Mizaç Özelliği", *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2014, 7/3.

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü (2009). *Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması, 2008*. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü, Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ve TÜBİTAK, Ankara, Türkiye.

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü (2014). "2013 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması". Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, T.C. Kalkınma Bakanlığı ve TÜBİTAK, Ankara, Türkiye.

Joyce, T.J., Kaestner, R. ve Korenman, S., (2000). "The Effect Of Pregnancy Intention On Child Development", *Demography*, Volume 37-Number 1, February 2000: 83-94.

Kanbur, A., (2010). "Gebeliğin İstenme Durumunun Gebelerin Yaptığı Sağlık Uygulamalarına Etkisinin İncelenmesi", Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.

Kartal, M.A., (2013). "Ortaöğretim Öğrencilerinin Bazı Değişkenlere Göre Özel İyi Oluş Ve İletişim Beceri Düzeyleri", *On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*, Samsun.

Kaya, M. ve Savrun, B.M., (2015). "Ortaöğretime Geçiş Sistemi Ortak Sınavlarına Girecek Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri İle Sınav Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişki", *Yeni Symposium*, Cilt: 53, Sayı: 3.

Kerestes, G., (2006). "Birth Order And Maternal Ratings Of Infant Temperament", *Studia Psychologica*, 48, 2006, 2.

Kesebir, S., Kökçü, F. ve Dereboy, F., (2012). "Erişkin Bağlanma Biçimi Ölçeği: Geçerlilik Ve Güvenilirlik Çalışması", *New/Yeni Symposium Journal*, Cilt 50, Sayı 2.

Kesebir, S., Vahip, S., Akdeniz, F. ve Yüncü, Z., (2005). "Bipolar Bozuklukta Mizaç İle Klinik Özelliklerin İlişkisi", *Türk Psikiyatri Dergisi* 2005; 16(3):164-169.

Keskin, G., Babacan Gümüş, A. ve Engin, E., (2011). “Bir Grup Sağlık Çalışanında Öfke Ve Mizaç Özellikleri: İlişkisel Bir İnceleme”, *Düşünen Adam Psikiyatri Ve Nörolojik Bilimler Dergisi* 2011;24:199-208.

Kesmez, E., (2017). “Cinsiyet Faktörünün Bağlanma Stilllerine Ve Yalnızlığına Etkisinin Meta Analizi”, *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Mersin*.

Kılıç, G., (2009). “Lise Öğrenimi Görmekte Olan Ergenlerin Atılganlık Düzeylerinin Ebeveynlerine Bağlanma Örüntülerine Ve Bazı Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi: Darıca İlçesi Örneği”, *Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul*.

Köse, S., Sayar, K., Ak, İ., Aydın, N., Kalelioğlu, Ü., Kırpınar, İ., Reeves, R.A., Przybeck, T.R. ve Cloninger, C.R., (2004). “Mizaç Ve Karakter Envanteri (Türkçe TCI): Geçerlik, Güvenirliği Ve Faktör Yapısı”, *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni* 2004;14:107-131.

Köse, Z., (2016). “Yetişkinlerde Bağlanma Biçimleri İle Mizaç Ve Karakter İlişkisi”, *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul*.

Kubicka, L., Matejcek, Z., David, H.P., Dytrych, Z., Miller, W.B. ve Roth, Z., (1995). “Children From Unwanted Pregnancies In Prague, Czech Republic Revisited At Age Thirty”, *Acta Psychiatr Scand* 1995: 91: 361-369.

Kubicka, L., Roth, Z., Dytrych, Z., Matejcek, Z. ve David, H.P., (2002). “The Mental Health Of Adults Born Of Unwanted Pregnancies, Their Siblings, And Matched Controls: A 35-Year Follow-Up Study From Prague, Czech Republic”, *The Journal Of Nervous And Mental Disease*, 190:653-662, 2002.

Liu, R.X., Lin, W. ve Chen, Z., (2010). “School Performance, Peer Association, Psychological And Behavioral Adjustments: A Comparison Between Chinese Adolescents With And Without Siblings”, *Journal Of Adolescence* 33 (2010) 411–417.

Matejcek, Z., Dytrych, Z. ve Schüller, V., (1978). “Children From Unwanted Pregnancies”, *Acta Psychist Scand*, 57, 67-90.

Matejcek, Z., Dytrych, Z. ve Schüller, V., (1980). “Follow-Up Study Of Children Born From Unwanted Pregnancies”, *International Journal Of Behavioral Development* 3 (1980), 243-251.

Mutlu, C., Yorbık, Ö., Tanju, İ.A., Çelikel, F. ve Sezer, G., (2015). “Doğum Öncesi, Doğum Sırası Ve Doğum Sonrası Etkenlerin Annenin Bağlanması İle İlişkisi”, *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2015; 16(6): 442-450.

Myhrman, A., (1988). “Family Relation And Social Competence Of Children Unwanted At Birth. A Follow-Up Study At The Age Of 16”, *Acta Psychiatr. Scand.* 1988:77:181-187.

Özkan, D., (2016). “Depresyonda Çocukluk Çağı Travması, Bağlanma Biçimi ve Empati Düzeyi”, *Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi, Tıpta Uzmanlık Tezi, Kayseri*.

Özten, E., Tufan, E.A., Hızlı Sayar, G., Eryılmaz, G., Aloğlu, D. ve Işık, S., (2015). “Dikkat Eksikliği / Hiperaktivite Bozukluğu Ve Major Depresif Bozukluk Tanılı Erişkin Hastalarda Bağlanma Biçimlerinin Karşılaştırılması: Kontrollü Bir Ön Çalışma”, *Journal Of Mood Disorders* 2015;5(3):126-33.

Roe, K.V. ve Drivas, A., (1993). “Planned Conception And Infant Functioning At Age Three Months: A Cross-Cultural Study”, *Amer. J. Crthopsychiat*, 63(1), January 1993.

Sable, M.R., Spencer, J.C., Stockbauer, J.W., Schramm, W.F., Howell, V. ve Herman, A.A., (1997). “Pregnancy Wantedness And Adverse Pregnancy Outcomes: Differences By Race And Medicaid Status”, *Family Planning Perspectives*, 29:76–81, 1997.

Schultz, D.P. ve Schultz, S.E., (2007). *Modern Psikoloji Tarihi*, Kaknüs Yayınları, Orijinal 8. Baskından Çeviri, 1. Baskı.

Singh, S., Sedgh, G. ve Hussain, R., (2010). “Unintended Pregnancy: Worldwide Levels, Trends, And Outcomes”, *Studies In Family Planning*, Volume 41, Number 4, December 2010.

Subaşı, H., (2012). “Üniversite Öğrencilerinin Tanrı İle İlişkilerinin Bağlanma Kuramı Açısından Değerlendirilmesi”, *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul*.

Sümer, M., (2006). “Yetişkinlerin Bağlanma Stillерinin Duygusal Zeka, İlişkiye Bağlılık, İlişkide Algılanan Tatmin Ve Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi”, *Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul*.

Sümer, N., Ünal, S., Selçuk, E., Kaya, B., Polat, R. ve Çekem, B., (2009). “Bağlanma ve Psikopatoloji: Bağlanma Boyutlarının Depresyon, Panik Bozukluk Ve Obsesif-Kompulsif Bozuklukla İlişkisi”, *Türk Psikoloji Dergisi*, Haziran 2009, 24 (63), 38-45.

Topkara, G., (2014). “Üniversite Öğrencilerinin Yeme Tutumları Ve Yetişkin Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması”, *Haliç üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul*.

Totan, T., Aysan, F. ve Bektaş, M., (2010). “Prospective Teachers’ Temperament, Character, And Personality Traits”, *Inonu University Journal Of The Faculty Of Education* August 2010, Volume. 11, Issue. 2, pp. 19-43.

Turan Akdağ, S., (2011). “Ergenlerin Bağlanma Stilleri İle Ebeveynlerinin Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişki”, *Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi, Uzmanlık Tezi, Antalya*.

Verny, T. ve Kelly, J., (1982). *Doğmamış Çocuğun Gizli Yaşamı, Kuraldışı Yayıncılık*, 6. Baskı, 2017, İstanbul.

Yalçın, M.H., (2017). “Mizaç Ve Karakter Envanteri Gözden Geçirilmiş Formu (Türkçe TCI-R): Geçerlik Ve Güvenirliği Ve Faktör Yapısı”, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep.

Yaman, A.R., (2016). “Bipolar Bozukluğu Olan Hastaların Mizaç Ve Bağlanma Özellikleri İle Oksitosin Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Araştırılması”, Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi, Uzmanlık Tezi, Isparta.

Yıldırım Kurtuluş, H., (2016). “Okul Öncesi Kuruma Devam Eden 4-5 Yaş Grubu Öğrencilerin Benlik Kavramı Ve Bağlanma Stillерinin Anne Davranışları Açısından İncelenmesi”, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

EKLER

Ek1. Demografik Bilgi Formu ve Anne Gebelik Oluşum Şekli Ölçeği

Yaş:

Eğitim Düzeyi:

Lisans

Yüksek lisans

Cinsiyet:

Kadın

Erkek

Kardeş Sayısı:

Kaçıncı Çocuk:

Annenin Gebelik Oluşum Şekli:

Beklenen

Beklenmeyen

Muhtemel*

*Yeni evli bir çiftin sahip olacağı öngörülen ilk bebekleri.

Ek2. TEMPS-A Mizaç Ölçeği

TEMPS-A MİZAÇ ÖLÇEĞİ

(Temperament Evaluation of Memphis, Pisa, Paris and San Diego –
Autoquestionnaire)

Ad-Soyad:

Soruları Nasıl Yanıtlayacaksınız?

Lütfen her cümleyi dikkatle okuduktan sonra **yaşamınızın büyük bir bölümü** için size uyup uymadığına karar verin.

“Nasıl birisi olduğunuzu, çevrenizdeki insanların sizi nasıl anlattığını, çocukluğunuzda ve gençliğinizde nasıl birisi olduğunuzu, bu özelliklerin sizin huyunuzu suyunuzu anlatıp anlatmadığını” düşünerek:

- Eğer cümle size “**kesinlikle uyuyorsa**” → (D) Doğru’yu daire içine alınız.
- Eğer cümle size “**tam olarak uymuyorsa**” ya da “**yaşamınızın yalnızca bazı bölümleri için uyuyorsa**” → (Y) Yanlış’ı daire içine alınız.
- Her cümleyi Doğru ya da Yanlış olarak cevaplayınız. Lütfen boş bırakmayınız.
- Bu cümlelerin herkes için geçerli doğru ya da yanlış cevabı yoktur. Size uyan cevabı işaretleyiniz.

Teşekkür ederiz.

1. (D) (Y) Üzgün, mutsuz bir insanım.
2. (D) (Y) İnsanlar bana olayların komik yanlarını göremediğimi söylerler.
3. (D) (Y) Hayatım boyunca çok çektim.
4. (D) (Y) İşlerin sonu sıklıkla kötüye varır diye düşünürüm.
5. (D) (Y) Kolay pes ederim.
6. (D) (Y) Kendimi bildim bileli başarısız hissetmişimdir.
7. (D) (Y) Başkalarının sorun saymadıkları konularda ben kendimi daima suçlamışım.
8. (D) (Y) Başka insanlar kadar çok enerjim olduğunu sanmıyorum.
9. (D) (Y) Değişikliği pek sevmeyen tipte bir kişiyim.
10. (D) (Y) Grup içinde konuşmaktansa, başkalarını dinlemeyi tercih ederim.
11. (D) (Y) Sıklıkla önceliği başkalarına veririm.
12. (D) (Y) Yeni insanlarla karşılaştığımda kendimi oldukça rahatsız hissedirim.
13. (D) (Y) Eleştirildiğimde ya da reddedildiğimde duygularım çok kolay zedelenir.
14. (D) (Y) Ben her zaman güvenilebilecek tipte bir insanım.
15. (D) (Y) Başkalarının ihtiyaçlarını kendiminkilerin önüne koyarım.
16. (D) (Y) İşlerin başında olmaktansa başkasının altında çalışmayı tercih ederim.
17. (D) (Y) Hiçbir şeyden emin olamayan tipte bir kişiyim.
18. (D) (Y) Cinsel arzularım her zaman az olmuştur.
19. (D) (Y) Çoğu zaman sebepsiz yorgunluk hissedirim.
20. (D) (Y) Ruh halimde ve enerjimde ani değişiklikler olur.
21. (D) (Y) Ruh halim ve enerjim ya yukarılarda ya da aşağılardadır, ender olarak ikisinin arasındadır.
22. (D) (Y) Ortada görünür bir neden yokken zihnim bazen çok açık bazen de donuk olur.
23. (D) (Y) Birisini gerçekten çok sevebilir ve sonra ona olan ilgimi tamamen kaybedebilirim.
24. (D) (Y) Sıklıkla insanlara parlarım ve sonra suçluluk duyarım.
25. (D) (Y) Sıklıkla bir şeye başlar ve onları bitirmeden ilgimi kaybederim.
26. (D) (Y) Ruh halim (duygularım) sebepsiz yere sık sık değişir.
27. (D) (Y) Canlılık ve uyuşukluk arasında sürekli gider gelirim.
28. (D) (Y) Bazen yatağa çökkün girer, fakat sabah müthiş iyi hissederek uyanırım.
29. (D) (Y) Bazen yatağa kendimi çok iyi hissederek girer ve sabahleyin yaşamın yaşanmaya değer olmadığı duygusuyla uyanırım.
30. (D) (Y) Bana olaylar karşısında sıklıkla karamsarlığa kapıldığım ve eski mutlu zamanları unuttuğum söylenir.
31. (D) (Y) Aşırı kendine güven ile bir türlü kendinden emin olamama duyguları arasında gider gelirim.
32. (D) (Y) Dışa dönüklükle içe kapanma arasında gider gelirim.
33. (D) (Y) Tüm duyguları yoğun olarak yaşarım.
34. (D) (Y) Bazen her şeyi çok canlı, bazen yaşamdan yoksun denecek kadar renksiz algılarım.
35. (D) (Y) Aynı anda hem mutsuz, hem de mutlu olabilen tipte bir kişiyim.

36. (D) (Y) Başkalarının ulaşılmaz saydıkları şeyler hakkında uzun uzun hayaller kurarım.
37. (D) (Y) Kolay aşık olup, kolay vazgeçen bir kişiyim.
38. (D) (Y) Coğunlukla havamda ya da neşeli bir ruh halindeyimdir.
39. (D) (Y) Yaşam, sonuna kadar tadını çıkardığım bir şölendir.
40. (D) (Y) Fıkra anlatmayı, espriler yapmayı severim, insanlar bana şakacı olduğumu söylerler.
41. (D) (Y) Her şeyin zamanla iyi olacağına inanan tipte bir kişiyim.
42. (D) (Y) Kendime müthiş güvenirim.
43. (D) (Y) Sıklıkla büyük fikirler üretirim.
44. (D) (Y) Her zaman bir şeylerle meşgulümdür.
45. (D) (Y) Birçok işi, hem de yorulmadan yapabilirim.
46. (D) (Y) Konuşmaya doğuştan yetenekliyim. Konuşmam başkaları için ikna edici, etkileyici ve ilham vericidir.
47. (D) (Y) Riskli bile olsalar yeni projelere atlamaya bayılırım.
48. (D) (Y) Bir şey yapmayı bir kez kafama koyduğumda, beni hiçbir şey durduramaz.
49. (D) (Y) Doğru dürüst tanımadığım insanlarla bile son derece rahatım.
50. (D) (Y) İnsanlarla birlikte olmayı çok severim.
51. (D) (Y) İnsanlar bana sıklıkla burnumu başkalarının işine soktuğumu söylerler.
52. (D) (Y) Cömertim ve başkaları için bol para harcarım.
53. (D) (Y) Birçok alanda yetenekli ve uzmanım.
54. (D) (Y) Canımın istediğini yapma hakkım ve ayrıcalığımlı olduğumu hissederim.
55. (D) (Y) İşin patronu, “tepedeki adam” olmayı seven tipte bir kişiyim.
56. (D) (Y) Birisiyle bir konu üzerinde anlaşamadığım zaman ateşli bir tartışmaya girebilirim.
57. (D) (Y) Cinsel isteklerim daima fazladır.
58. (D) (Y) Huysuz (sinirli) bir kişiyim.
59. (D) (Y) Bir türlü hoşnut olmayan tabiatta bir kişiyim.
60. (D) (Y) Çok yakınırim.
61. (D) (Y) Başkalarını çok eleştiririm.
62. (D) (Y) Kendimi sıklıkla patlamaya hazır, gergin hissederim.
63. (D) (Y) Kendimi sıklıkla keman yayı gibi gerilmiş hissederim.
64. (D) (Y) Adeta hayatımı anlayamadığım, hoş olmayan bir huzursuzluk yönlendirir.
65. (D) (Y) Sık sık öylesine sinirleniyorum ki, gözüm hiçbir şey görmüyor.
66. (D) (Y) Terslendiğimde kavga edebilirim.
67. (D) (Y) İnsanlar bana hiç yokken parladığımı söylerler.
68. (D) (Y) Sinirlendiğimde insanlara bağırırım.
69. (D) (Y) İğneleyici şakalarım beni zor durumda bırakır.
70. (D) (Y) O kadar öfkelenebilirim ki birilerine zarar verebilirim.
71. (D) (Y) Eşimi (ya da sevgilimi) o kadar kıskanırim ki, buna dayanamıyorum.
72. (D) (Y) Küfürbaz olarak bilinirim.
73. (D) (Y) Birkaç kadeh içkiyle saldırganlaştığım söylenmiştir.
74. (D) (Y) Çok kuşkucu bir kişiyim.

75. (D) (Y) Cinsel isteklerim sıklıkla o kadar yoğundur ki gerçekten rahatsızlık yaratır.
76. (D) (Y) Kendimi bildim bileli endişeli biriyim.
77. (D) (Y) Her zaman endişelenecek bir şey bulurum.
78. (D) (Y) Başkalarının ufak tefek saydığı günlük şeyler hakkında endişelenir durumum.
79. (D) (Y) Endişelenmenin önüne geçemiyorum.
80. (D) (Y) Birçok insan bana bu kadar endişelenmememi söylemiştir.
81. (D) (Y) Zorda kaldığımda çoğu kez kafam durur, bloke olurum.
82. (D) (Y) Gevşemeyi beceremiyorum.
83. (D) (Y) Sık sık içimde huzursuz bir kıpırtı hissedirim.
84. (D) (Y) Zor durumda kaldığımda, sıkıldığımda sıklıkla ellerim titrer.
85. (D) (Y) Sık sık midem bozulur.
86. (D) (Y) Heyecanlandığımda ishal olabilirim.
87. (D) (Y) Heyecanlandığımda sıklıkla bulantı hissedirim.
88. (D) (Y) Heyecanlandığımda tuvalete daha sık gitmek zorunda kalırım.
89. (D) (Y) Birisi eve geç kaldığı zaman başına bir kaza gelmiş olabileceğinden korkarım.
90. (D) (Y) Sıklıkla ailemden birileri ciddi bir hastalığa yakalanacak diye çok korkarım.
91. (D) (Y) Devamlı olarak aile üyelerinden biriyle ilgili kötü bir haber alacakmışım gibi geliyor.
92. (D) (Y) Uykum dinlendirici değil.
93. (D) (Y) Sıklıkla uykuya dalmakta güçlük çekerim.
94. (D) (Y) Zor durumda kaldığımda, sıkıldığımda hemencecik başım ağrır.
95. (D) (Y) Zor durumda kaldığımda, sıkıldığımda göğsüm sıkışır.
96. (D) (Y) Kendimi güvende hissetmiyorum.
97. (D) (Y) Günlük işleyişteki küçük değişiklikler bile beni çok zorlar.
98. (D) (Y) Araba kullanırken yanlış herhangi bir şey yapmasam bile, polis beni durduracakmış gibi bir korku duyarım.
99. (D) (Y) Ani sesler beni kolayca irkiltir.

Yaşamınızın büyük bölümü için sizi genel olarak en iyi tanımlayan yalnızca bir şikkı daire içine alınız.

1. Hemen hemen her zaman üzgünüm.
2. Tamamen enerji dolu, neşe dolu bir kişiyim.
3. Pek çok duygusal çıkış ve inişlerim vardır.
4. Kolay sinirlenirim, küçük şeyler bile beni çileden çıkarır.
5. Hemen her zaman endişeliyimdir.
6. Sakin tabiatta bir kişiyim.

Ek3. Erişkin Bağlanma Biçimi Ölçeği

ERİŞKİN BAĞLANMA BİÇİMİ ÖLÇEĞİ (EBBÖ)

Aşağıda 18 tane cümle bulunmaktadır. Lütfen bu cümlelerin sizin kişisel görüş ve davranışlarınızı ne kadar yansıttığını değerlendirin ve yanıtlarınızı tüm yaşamınızı göz önünde bulundurarak verin. Her sorunun yanında “doğru” ve “yanlış” seçenekleri bulunmaktadır. Sizin durumunuza en uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

1. (K) Kendimi rahat bırakıp başka insanlara bağlanmak zor gelir. (D) (Y)
2. (K) İhtiyacım olduğunda başkaları asla orada olmaz. (D) (Y)
3. (G) Başka birine rahatça bağlanırım. (D) (Y)
4. (G) İhtiyacım olduğunda başkalarının yanımda olacağını bilirim. (D) (Y)
5. (K) İhtiyacım olduğunda başkalarının yanımda olacağına her zaman güvenebileceğimden emin değilim. (D) (Y)
6. (K) Başka bir insana tümüyle güvenmek zor gelir. (D) (Y)
7. (G) Sıklıkla terk edilme kaygıları yaşamam. (D) (Y)
8. (Kİ) Sıklıkla birlikte olduğum kişinin beni gerçekten sevmediği endişesine kapılırım. (D) (Y)
9. (Kİ) Başkalarının benimle benim istediğim kadar yakınlık kurmadıklarını düşünürüm. (D) (Y)
10. (Kİ) Sıklıkla birlikte olduğum kişinin benimle kalmak istemeyeceği endişesi yaşarım. (D) (Y)
11. (Kİ) Başka bir insanla tümüyle bütünleşmek isterim. (D) (Y)
12. (Kİ) Başka bir insanla tümüyle bir olma arzumu insanları benden uzaklaştırır. (D) (Y)
13. (G) Başkalarıyla yakın ilişkiler kurmayı kolay bulurum. (D) (Y)
14. (G) Başka birinin benimle çok yakın olma isteğinden rahatsız olmam. (D) (Y)
15. (K) Başka birinin benimle çok yaklaşması beni endişelendirir. (D) (Y)
16. (G) Başka birini kendime yakınlaştırmak konusunda rahatımdır. (D) (Y)
17. (K) Sıklıkla birlikte olduğum kişi benimle benim kendimi rahat hissedebileceğimden daha çok yaklaşmak ister. (D) (Y)
18. (Kİ) Sıklıkla birlikte olduğum kişi ile onun kendini rahat hissettiğinden daha yakın olmak isterim. (D) (Y)

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Tayyibe Gökçe
Doğum Yeri ve Tarihi : Beyoğlu / 13.05.1989

Eğitim

Kadıköy Anadolu İmam Hatip Lisesi (2007 mezunu)
Haliç Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü (2014 mezunu)
Üsküdar Üniversitesi Klinik Psikoloji Anabilim Dalı (Başlangıç tarihi Eylül 2014)

İş Tecrübesi

Kim Psikoloji (2013 / 80 Saat Staj)
Surp Pirgiç Ermeni Hastanesi (Mayıs 2014-Haziran 2014 - Stajyer)
Kalem Vakfı Okulları (Aralık 2014-Mayıs 2015 - Mentör Psikolog)
NPİstanbul Nöropsikiyatri Hastanesi (03.08.2015-15.08.2015 - Stajyer)

Alınan Eğitimler

Okul Öncesi Çocukların Psiko-Pedagojik Değerlendirilmesi Eğitimi
Metropolitan Okul Olgunluğu Testi
Gesell Gelişim Figürleri Testi
Bir İnsan Çiz Testi
Peabody Resim Kelime Testi (Apamer 29 Eylül 2013)
Bilişsel Davranışçı Terapiler Temel Eğitimi (Janus Psikoloji – Bilişsel Davranışçı
Prikoterapiler Derneği Nisan 2016)